

Psikologia soziala gizarte langintzan

1. Gaia. Psikologiak Gizarte langintzari egindako ekarpena	4
1.1. Psikologia sozial positiboa	4
1.2. Egokitzapen psikologikoa	5
1.3. Ongizatearen dimentsioak	6
1.4. Afektuaren bi dimentsioen eredua	8
1.5. Ongizate Eudaimonikoa	8
2. Gaia. gizarte psikologia: ikasketa eremua	14
2.1. Gizarte eta ezagutza arloko prozesuen ondorioen azterketa zientifikoa	15
2.2. Gizarte psikologiak gizabanakoen jokabide soziala ulertu nahi du	15
2.3. Gizarte psikologia: historia	16
Ikuspuntu psikosoziala	16
2.4. Gizarte psikologia: hazkundera eta integrazioa	16
2.5. Motibatze printzipioak	17
2.6. Prozesatzeko printzipioak	18
2.7. Emaitza onak ala txarrak?	18
3. Gaia. Metodologia gizarte psikologian	18
3.1. Sarrera	18
3.2. Ikerketa zientifikoaren mailak:	19
3.3. Ikerketa diseinuak	20
- Kasu bakarreko diseinuak:	20
- Diseinu multibariatua:	21
- Diseinu sasiesperimentalak (Ia-esperimentalak) edo ex post facto:	21
- Diseinu esperimentalak:	22
3.4. Adierazgarritasuna.	24
3.5. Hipotesi estatistikoak.	25
3.6. Balidezia: barnekoa, kanpokoa, konstruktua eta ondorio estatistikoa.	25
3.7. Fidagarritasuna	27
3.8. Datuen bilketarako teknikak:	27
4. Gaia. Kultura eta gizarte psikologia	29
4.1. Kulturaren definizioa	29
4.2. Kultura, portaera eta sineste eredu gisa	29
4.3. Kulturaren osagaiak	30

- Sinboloak _____	31
- Agurtzeko era ezberdinak _____	31
- Arauak _____	32
- Balioak eta sinesmenak _____	33
4.4. Kulturak definitzen dituzten balioen alderdiak _____	34
- Hofstederen Eredua _____	34
- Triandisen Eredua: _____	37
- Schwartzen Balore Indibidualak _____	37
LABURPENA _____	38
GLOSARIO _____	39
5. Gaia: Giza kognizioa, soslaiak, heuristikoak eta atribuzio kausala _____	40
5.1. Diziplina kognitiboak definitzen dituzten ezaugarriak _____	40
5.2. Psikologia sozial kognitiboaren historia _____	41
5.3. Soslaiak eta heuristikoak _____	41
5.3. Soslai motak _____	42
5.4. Heuristiko motak _____	42
5.5. Atribuzio kausala eta kultura _____	43
6. Gaia: Jarrerak _____	44
Sarrera – definizioa _____	44
6.1. Jarrerak osatzen dituzten elementuak _____	44
6.1.1. Dimensio bakarreko eredua: _____	44
Hiru dimentsioko eredua: _____	45
6.2. Jarreraren izatea _____	45
6.3. Nola sortzen dira jarrerak? _____	46
6.3.1. Ikasketa bidez: _____	46
6.4. Jarreraren eta portaeraren arteko harremana _____	46
6.4.1. Jarrerak ezagutuz gero, aurrean al dezakegu portaera _____	46
6.4.2. Portaerak jarrerak mugatzen al ditu? _____	48
6.4.3. Zergatik eragiten diete ekintzek jarrerei? _____	48
Disonantziaren iturriak _____	49
Disonantzia nola murriztu _____	52
6.5. Jarreraren eginkizunak _____	53
6.5.1. Eginkizun instrumentala, egokitzapeneko edo erabilgarria. (ikaskuntzaren teoria konduktista). _____	53
6.5.2. <i>Nia babesteko eginkizuna</i> (freud-en babeserako mekanismoak, teoria psikoanalitikoak). _____	53
6.5.3. <i>Balioen adierazpen eginkizuna</i> (psikologia humanistaren teoriak. carl rogers-ena, abraham maslow-ena eta abar). _____	54
6.5.4. <i>Egokitzapeneko edo doikuntza sozialeko eginkizuna</i> _____	54
6.5.5. Ekonomia edo ezagupenerako funtzioa: _____	55
6.6. Jarrerak neurtzea _____	55

6.6.1. Zeharkako neurketa	55
6.6.2. Likert-en eskala:	56
6.6.3. Ezaugarri anitzeko eskala:	56
6.7. Jarrera aldaketa	56
6.7.1. Mezua: beldurra baliatzea eta pertsuasioa	56
7. Gaia: Taldearteko erlazioak: aurreiritziak eta estigma	60
Estereotipoa, aurreiritzia eta diskriminazioa: gerturapena	60
7.1. Aurreiritzia	62
7.1.1. Teoria desberdinak	62
7.1.2. Aurreiritzia: emozio sozial zehatza	65
8. Gaia. Estereotipoak	66
8.1. Estereotipoak	66
8.1.1. Estereotipoen edukia:	66
8.1.2. Estereotipoen osaketa	66
8.1.3. Estereotipoen jatorria	66
8.1.3.1. Ikaskuntza Soziala	67

1. Gaia. Psikologiak Gizarte langintzari egindako ekarpena

Esku-hartze psikosoziala: zer eskaintzen dio Psikologia sozialak Lan sozialari? Psikologia, Ongizatearen zerbitzura dagoen tresna gisa

Blanco eta Valera 2007). Los fundamentos de la intervención psicosocial. In A. Blanco eta J. odríguez (ed.). Intervención psicosocial. Madril, Pearson (6-44).

Esperientzia optimoa partekatzea eta kultura anitzeko bizitzan komunitateko bizitza ona sustatzea

Antonella Dela Fave & Marta Bassi The Journal of Positive sychology, (4), 280-289

Esperientzia negatiboak ... eragina dute gure bizitzetan

... baina baita esperientzia positiboak ere

1.1. Psikologia sozial positiboa

Psikologiaren adar bat dugu, hazkuntza dakarrena

"opresioaren marka saihestezina"ren hipotesia → **Desberdintasuna eta bizitzako aukera-gabezia dakar**

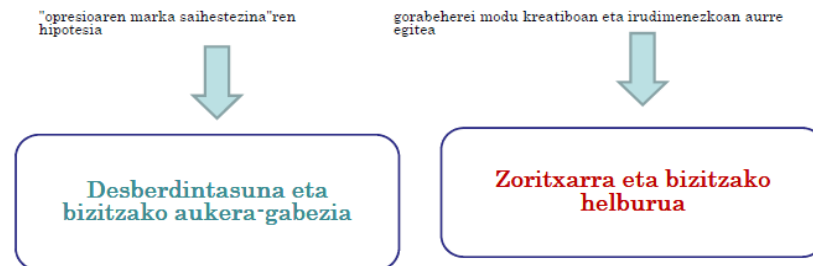
gorabehereri modu kreatiboan eta irudimenezkoan aurre egitea → **Zoritxarra eta bizitzako helburua**

- *Erresilientzia*, edo erresistentziarako eta egoera txarretan suspertzeko gaitasuna

- *Inklusioa* berdinen artean eta komunitatean, maila familiarrean elkarrenganako konfiantza, estimu eta errespetuko pertsonen arteko harremanen partaide izatea da” (Javaloy, Morales et al., 2011)

PSIKOLOGIA SOZIAL POSITIBOA

Gutxiengoen bizitzan izandako aldaketek Hazkunde psikologikoa eta zentzua izan dezakete?

ERRESILIENTZIA, edo erresistentziarako eta egoera txarretan suspertzeko gaitasuna

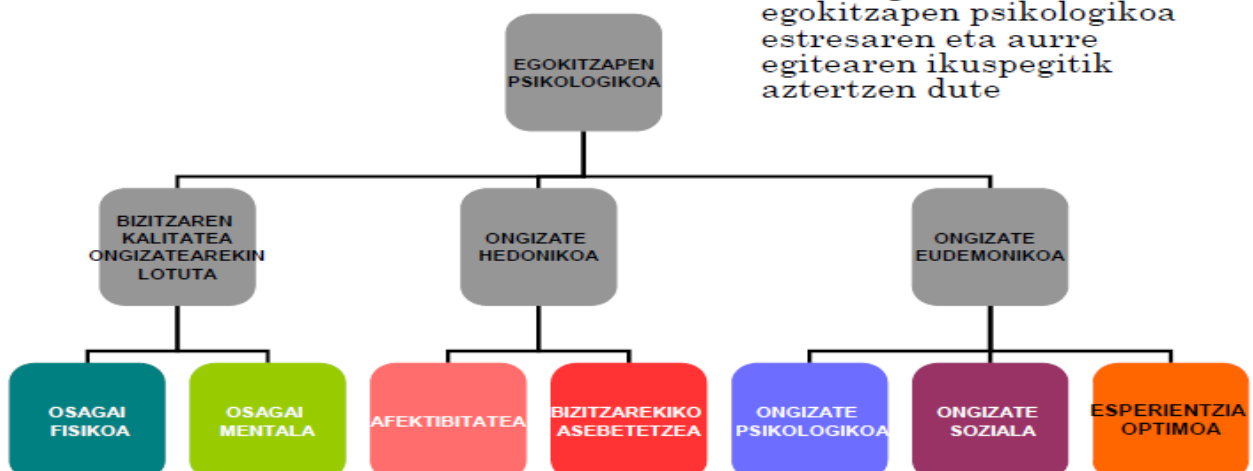
Inklusioa berdinen artean eta komunitatean, maila familiarrean elkarrenganako konfiantza, estimu eta errespetuko pertsonen arteko harremanen partaide izatea da” (Javaloy, Morales et al., 2011)

1.2. Egokitzapen psikologikoa

Azterketa gehienek taldeen egokitzapen psikologikoa estresaren eta aurre egitearen ikuspegitik aztertzen dute.

ongizatea

Azterketa gehienek taldeen egokitzapen psikologikoa estresaren eta aurre egitearen ikuspegitik aztertzen dute

1.3. Ongizatearen dimentsioak

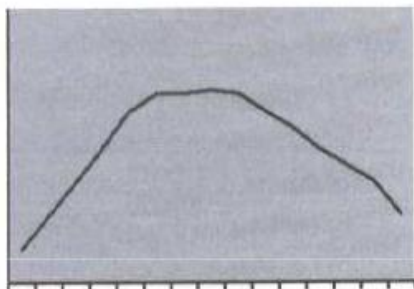
Taulako hurrengo hiru dimentsio ditugu:

El bienestar, heredero de aquel «principio emancipación» que congregó a los grandes pensadores del XIX, constituye la aspiración moral de la Psicología como ciencia y como profesión y, por tanto y al mismo tiempo, es el marco que define la intervención; es, entonces, nuestro marco de referencia central. El Cuadro 1.6 nos ofrece una mirada algo más detenida a los componentes de su estructura, de acuerdo con los modelos teóricos que estamos manejando, y eso nos sitúa directamente dentro de los marcos de la intervención.

CUADRO 1.6. LAS DIMENSIONES DEL BIENESTAR		
<p>Bienestar subjetivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Satisfacción</i>: juicio o evaluación global de los diversos aspectos que una persona considera importantes en su vida. 2. <i>Afecto positivo</i>: resultado de una experiencia emocional placentera ante una determinada situación vital. 3. <i>Afecto negativo</i>: resultado de una experiencia emocional negativa ante una determinada situación vital. 	<p>Bienestar psicológico</p> <ol style="list-style-type: none"> a) <i>Auto-aceptación</i>: sentirse bien consigo mismo, actitudes positivas hacia uno mismo. b) <i>Relaciones positivas con los otros</i>: mantenimiento de relaciones estables y confiables. c) <i>Autonomía</i>: capacidad para mantener sus convicciones (autodeterminación), y su independencia y autoridad personal. d) <i>Dominio del entorno</i>: habilidad personal para elegir o crear entornos favorables para satisfacer los deseos y necesidades propias. e) <i>Objetivos vitales</i> que permitan dar sentido a la vida. f) <i>Crecimiento personal</i>: empeño por desarrollar las potencialidades y seguir creciendo como persona. 	<p>Bienestar social</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Integración social</i>: sentimiento de pertenencia, establecimiento de lazos sociales. 2. <i>Aceptación social</i>: confianza en los otros y aceptación de los aspectos positivos y negativos de nuestra propia vida. 3. <i>Contribución social</i>: sentimiento de utilidad, de ser capaces de aportar algo a la sociedad en que vivimos. Auto-eficacia. 4. <i>Actualización social</i>: confianza en el futuro de la sociedad, en su capacidad para producir condiciones que favorezcan el bienestar. 5. <i>Coherencia social</i>: confianza en la capacidad para comprender la dinámica y el funcionamiento del mundo en el que nos ha tocado vivir.

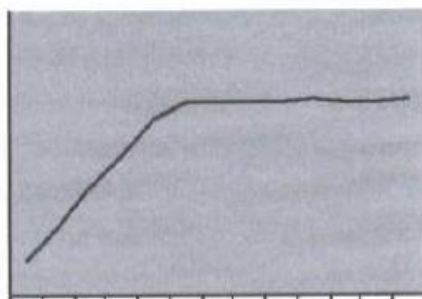
CUADRO 1.7. DIMENSIONES DE LA SALUD SOCIAL POSITIVA (Keyes, 1998)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Las personas sanas se sienten parte de la sociedad, mientras que el aislamiento social, la soledad, el extrañamiento y la falta de integración son síntomas de un mal funcionamiento psicológico. Fue Emilio Durkheim, hablando nada menos que del suicidio, quien puso de manifiesto esta relación: «el suicidio egoísta se origina porque la sociedad no tiene en todos sus puntos una integración suficiente para mantener a todos sus miembros bajo su dependencia. Por consiguiente, la única forma de remediar el mal es dar a los grupos sociales bastante consistencia para que mantengan más firmemente al individuo, y que éste, a su vez, se sostenga unido a ellos» (Durkheim, 1928, p. 418). 2. Las personas socialmente adaptadas sostienen concepciones favorables sobre la naturaleza humana y se sienten confortables en compañía de otros. Más aún, la gente que se siente a gusto consigo misma y se acepta tanto en sus virtudes como en sus defectos es un buen ejemplo de salud mental. 3. La alienación, el fatalismo y la resignación son la contrapartida, psicológicamente insana, de la contribución social, de la creencia en el valor de lo que hacemos, de la auto-eficacia. 4. La gente más sana es aquella que tiene esperanza respecto al futuro de la sociedad y confía en poder ser beneficiaria y participe del bienestar que la sociedad genera. La anomia, la indefensión y el fatalismo son la cara oculta de esta dimensión del bienestar. 5. Las personas más sanas, dice Keyes, no sólo se preocupan por el mundo en el que les ha tocado vivir, sino que, además, se sienten capaces de entender lo que ocurre a su alrededor. 6. Desde el punto de vista psicológico, la gente más sana es aquella que procura darle un sentido a su vida. 7. Un indicador de salud es asimismo el sentimiento de coherencia personal.

CUADRO 1.8. DIMENSIONES DE LA SALUD SOCIAL SEGÚN WARR (1987)

PATRÓN A/D

- Oportunidades de control del entorno.
- Ocasiones para el desarrollo de capacidades.
- Finalidades generadas por el medio externo.
- Variedad de alternativas.
- Claridad ambiental.
- Contextos para las relaciones interpersonales.

PATRÓN C/E

- Dinero.
- Seguridad física.
- Posición socialmente valorada.

Iturria: Blanco eta Valera, 2007, 20. or.

CUADRO 1.9. CRITERIOS DIAGNÓSTICOS DE LA SALUD MENTAL (Keyes, 2005, p. 541)

Criterio Diagnóstico

Hedonía: se requiere un nivel alto en, al menos, una de las escalas de síntomas (síntomas 1 o 2)

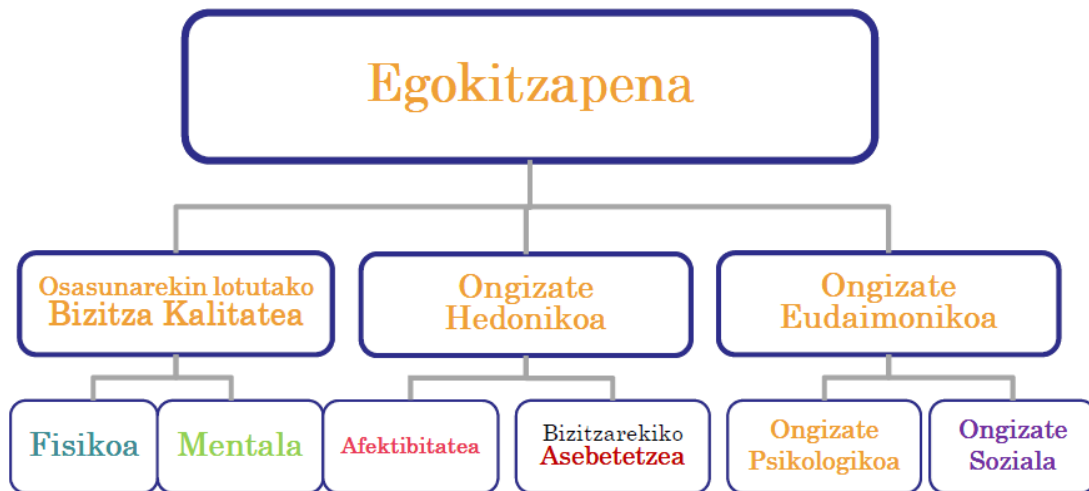
Funcionamiento positivo: se requiere un nivel alto en seis o más de las escalas de síntomas (síntomas 3-13)

Descripción de los síntomas

1. Sentirse habitualmente contento, feliz, tranquilo, satisfecho y lleno de vida (afecto positivo durante los últimos 30 días).
2. Sentirse satisfecho con la vida en general o con la mayor parte de sus ámbitos: trabajo, familia, amigos... (*satisfacción con la vida*).
3. Tener actitudes positivas hacia uno mismo y admitirse y aceptarse tal y como uno es (*autoaceptación*).
4. Tener actitudes positivas hacia las otras personas conociendo y aceptando su diversidad y complejidad (*aceptación social*).
5. Ser capaz de desarrollar el propio potencial, tener sensación de desarrollo personal, y estar abierto a experiencias que supongan un reto (*crecimiento personal*).
6. Creer que la gente, los grupos sociales, y la sociedad tienen un potencial de crecimiento y que evolucionan o crecen positivamente (*actualización social*).
7. Proponer metas y sostener creencias que confirmen la existencia de una vida llena de sentido y de objetivos (*propósito en la vida*).
8. Sentir que la vida de uno mismo es útil a la sociedad y que los resultados de nuestras actividades son valorados por otras personas (*contribución social*).
9. Tener capacidad para manejar entornos complejos, así como para elegir aquellos que puedan satisfacer necesidades (*dominio del entorno*).
10. Estar interesado en la sociedad y en la vida social; sentir que la sociedad y la cultura son inteligibles, lógicas, predecibles y con sentido (*coherencia social*).
11. Tener opiniones propias y ser capaz de resistir la presión social (*autonomía*).
12. Tener relaciones afectivas francas y satisfactorias con otras personas, así como ser capaz de desarrollar empatía e intimar (*relaciones positivas con otras personas*).
13. Poseer un sentido de pertenencia a una sociedad que mejore nuestra calidad de vida y tener el sentimiento de que nos acoge y ofrece un cierto grado de protección (*integración social*).

Iturria: Blanco eta Valera, 2007, 20-21. or.

Osasuna eta Ongizate Subjektiboa

1.4. Afektuaren bi dimentsioen eredua

Egin berri diren azterketek bi faktore nagusi iradokitzen dituzte esperientzia emozionaletan; guztiz independenteak dira.

Afektu positiboa (AP) esaten zaionean, maila altuek bereizgarri hau izaten dute: "energia altua, kontzentrazio osatua eta dedikazio atsegina; aldiz, afektu positibo baxuaren bereizgarria tristezia eta letargia dira".

Afektu negatiboak (AN) maila altuetan deskribatzen den egoera emozionala islatzen du, hau esate baterako: "animo-egoera desberdinak, hauek barne: amorrua, errua, beldurra eta urdurikeria; aldiz, afektu negatibo baxua lasaitasun- eta patxada-egoera da" (Watson, Clark eta Tellegen, 1988).

1.5. Ongizate Eudaimonikoa

Ongizate Psikologikoa		
Norbere burua onartzea	Harreman Positiboak	Autonomia
"Nire buruarekin gustura sentitzen naiz"	"Hurbileko eta konfiantzazko harreman asko ditut"	"Nire ideiak adierazteko, pentsatzen dudana esateko seguru sentitzen naiz"
Ingurunea Menderatzea	Bizitzako helburua	Hazkunde Pertsonala
"Etxebizitza bat eta bizitzeko modu bat nik nahi bezala eraikitzeko gai izan naiz"	"Argi dut nora joan nahi dudana eta nire helburua zein den"	"Nire bizitza etengabeko aldaketa-, ikaskuntza- eta garapen-prozesua da"

- ONGIZATEA

Ongizate Hedonikoa

- Norbere bizitzarekin lotuta, erreakzio positiboen esperientzia orokorrari buruzkoa da
- Hauek barne hartzen ditu: afektibitatea eta bizitzarekiko asebetetzea, eta maila hedonikoa

Ongizate Eudemonikoa

Garapen pertsonalari laguntzen dioten irizpide psikologiko jakin batzuen asebetetzea eskatzen du:

- Autoestimua eta norbere burua onartzea
- Bizitza zentzuarekin hautematea
- Inguruarekiko kontrolaren gaineko sentrazioa
- Autonomia eta errealizazio pertsonala
- Besteekin harreman positiboak eta integrazio eta babes sozial maila egokia izatea

Ongizate Eudaimonikoa

Ongizate Soziala		
Gizarte Txertaketa	Gizarte Onarpena	Gizarte Ekarpena
“Nire komunitateko zati garrantzitsuena naizela iruditzen zait”	“Oro har jendea ona dela uste dut” Konfiantza maila baxua	“Gizarteari garrantzitsua den zerbait eskaini nahi diot”
Gizarte Koherentzia		Gizarte Eguneratzea
“Ez dut ulertzen munduan zer ari den gertatzen”		“Gizartea hobetzen ari da ni bezalako jendearentzat”

CUADRO 1.14. APLICAR E INTERVENIR		
	Aplicar	Intervenir
Punto de partida	<ul style="list-style-type: none"> – Vida real de personas reales. – Problemas sociales. 	<ul style="list-style-type: none"> – Problemas sociales insertos dentro de determinados contextos sociales. – Vida real de personas reales.
Objetivo	<ul style="list-style-type: none"> – Relevancia social. 	<ul style="list-style-type: none"> – Relevancia social. – Compromiso social que es un compromiso moral.
Finalidad	<ul style="list-style-type: none"> – Contrastar teorías en la realidad. – Extensión de las teorías a los problemas sociales. – Posible utilidad de las teorías psicosociales para abordar los problemas sociales. 	<ul style="list-style-type: none"> – Mediar e interceder en una determinada realidad. – Cambio individual o supra-individual (cambio social). – Promoción del bienestar y desarrollo de la calidad de vida de personas, grupos, comunidades, etc.

Iturria: Blanco eta Valera, 2007, 29. or.

CUADRO 1.15. INTERVENCIÓN PSICOSOCIAL

Autor/es	Definición
Kelly, et al. (1977, p. 327)	«Acciones planificadas en la vida de un grupo pequeño, organización o comunidad para prevenir o reducir la desorganización social y personal, y promover el bienestar de la comunidad»
Rueda (1998, p. 102)	«Soy psicólogo y estoy preocupado por los individuos que forman la sociedad. Quizás me diferencio de otros psicólogos porque mi modo de llegar a los individuos es de una forma indirecta: mediante el cambio de su medio. Por eso veo que hago un trabajo de psicología de la comunidad, puesto que opero en las unidades estructurales de éstos, de modo que por nuestra intervención produzcan cambios en los individuos que las forman y éstos a su vez estén mejor dotados para cambiar la comunidad»
Fernández del Valle, Herrero y Bravo (2000, p. 14)	«Hoy en día, el profesional de la intervención e investigación psicosocial y comunitaria sigue mostrando un profundo compromiso con los problemas de la sociedad que le ha tocado vivir. Y este compromiso no sólo se observa en la especial atención que presta a la detección de necesidades en las poblaciones objeto de estudio, sino en su denodado esfuerzo por redefinir en términos positivos las propias experiencias de los individuos y comunidades a las que presta su ayuda y su asesoramiento»
Sánchez (2002, p. 87)	«Actuación directa para modificar un tema o situación; usa técnicas, estrategia (incluyendo el manejo del poder y los valores); incluye la evaluación de necesidades y resultados»
Montero (2003, p. 143)	«La psicología social comunitaria generada en los países americanos ha estado casi siempre orientada hacia la transformación social. Este objetivo se ha planteado a partir de transformaciones en las comunidades y en los actores sociales que en ellas participan, facilitando o catalizando el desarrollo de sus capacidades y auspiciando su fortalecimiento para obtener y producir nuevos recursos conducentes a los cambios deseados y planificados por ellos mismos en su entorno. El logro de tal meta supone que esos actores sociales tengan capacidad de decisión, el control de sus propias acciones y la responsabilidad por sus consecuencias. Supone también una redefinición del poder»
Nelson y Prilleltensky (2005, p. 163-164)	«Las intervenciones sociales son procesos intencionalmente diseñados [planificados metódicamente y ejecutados con precisión] para influir sobre el bienestar [en los niveles personales, relacionales y comunitarios] de la población por medio de cambios en valores, políticas, programas, distribución de recursos, diferenciales de poder y normas culturales»

Iturria: Blanco eta Valera 2007,30. or.

Bideoa: **1.6. Giza errealitatearen eraiketa**

SEKTAK (J.Jones)	Egoera: 200 pertsonako talde bat hiriburuetatik eta jendartetik at bizi dena komunitate batean JJones liderra izanik	Zein da egoera? 200 pertsonako talde bat inguru liderraren menpe ete bere influentziagatik bere buruaz beste egiten dute eta beste batzuk hiltzen dituzte.	Beraien ikuspegia eta gurea zertan dira ezberdin? Ikuspuntu kolektiboa kontuan hartuta J.Jones menpe daudela ikusten da eta ez direla jabe, ikuspuntu indibidualetik talde familia bezala bizi dira
Aurreiritziak eskolan esperientzia	Sortutako egoera: Begi urdinak begi marroiak dituztenak baino hobea, azkarragoak ... direnaren baieztapena irakaslearen aburuz	Zein efektua ematen dira haurrengan? Umeen jarrerak aldatu egin dira irakaslea esandakoaren arabera eta jazarpenak daude nagusitasuna dutenak besteengan.	Denbora pasa ala nola ebaluatzen da biziutako esperientzia? Errealitate objektiboa nola aldatzen da ideia subjektibo batetik. Beraz ideia subjektiboak errealizatzen ematen dira
Pigmaleon efektua (Rosenthal)	Aurreiritziak: Zein da egoera? Test baten irudikapena eginez, irakasleari esaten zaio ze ume den espektatiba altuak dituen ikasle hona izateko.	Norbere igurikapenak betetzea zein efektu izaten ditu? 4 efektu: - Klima egokia hobekuntza espero den umeengan - Input efektua → Irakasleak gehiago irakatsi hobekuntzak espero diren umeengan - Autolaguntza hobekuntza espero den ikasleenganako - Feedback → Errefortzu positiboa egiten da hobekuntza espero den umeengan	
Ikaskuntza kooperatiboa (Aronson)	Egoera: Zertan datza ikaskuntza kooperatiboa?	Ikaskuntza kooperatiboak zein efektu sortzen ditu? Taldekide guztiak parte izatea Atal bakoitzeko umea egonda ez dago inor ezinbestekoa ezta gaitasun gehiago duten umeak, beraz jakintza aldetik ... besteen laguntza behar dute irakasgaia atalak irakasteko eta ikasteko. Auto-estima garatzen da eta hobekuntzak ematen dira	

Pertsuasioa (Cialdini)	<p>Zer da pertsuasioa, zer ikasten du? Zerbait edo ideia bat behin baino gehiagotan errepikatzen dena, barneratzen dugula</p>	<p>Zeintzuk dira Cialdinik azaltzen dituen adibideak?:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fabore bat egin ostean, zerbait egiterako baikorragoak gara - Urritasuna eragiten du zerbait nahiago izatea - Autoritatea duen legitimazioa - Konpromisoa hartuta baikorragoak gara baiezkoa ematen jarraitzeko - Lagunen baikortasuna → Lagun bateri baiezkoa esatea errazago ezezagunari baino. - Taldeko kontsentsua badago eragiten gaitu taldea esaten duenari baietz esatea.
-------------------------------	--	---

4. IRUDIA (Afektu positibo eta negatiboak erlazionatu)

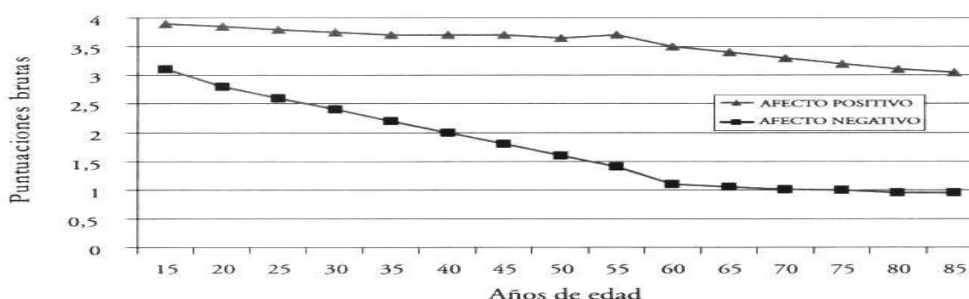

Figura 4. Cambios en la frecuencia del afecto positivo y del negativo a lo largo de la vida. Datos basados en diferentes grupos de edad seguidos desde 1971 a 1994 (Charles et al., 2001).

Gaztetan 15-35 ikusi dezakegu gudan eragina duten afektuko emozioak oso nabariak direla eta gudan influentzia handia dutela, bizipen berriak ditugulako, 35-50 urte tartean egoerak eta bizipenak egonkortzen joaten dira eta emozioak jaisten dira bai negatiboak gehienbat eta baita positiboak ere. 60 urtetik aurrera afektu positiboa jaisten da ere bizitzako azken etapari sartzen garelako eta askotan osasun egoerak eragina dutelako.

Afektu positiboa negatiboaren gainera egotea egonkortasun emozionala ematen digu. Alderantziz izango bazen krisi edota depresioarekin egongo ginateke.

5. IRUDIA (Oroitzapena eta adina)

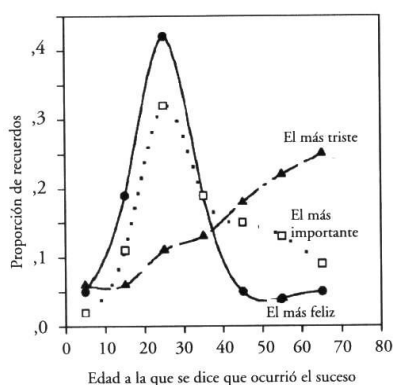

Figura 5. Distribución de los recuerdos más alegres, más tristes y más importantes sucedidos en la vida, cuando se pregunta a personas de más de 60 años (Rubin y Berntsen, 2003).

Jaio eta 30 urte arte esperientzia berriak ditugui beraz zorientasuna handituz doa. Era berean maila baxuago batean tristesia ere bizitzen dugu esperientzia negatiboak ere bizitzen ditugulako, baina ez dira positiboak bezain beste.

Egonkortzen denean eta bizitzako ardurak hartzen joaten garen neurrian poztasuna murrizten da eta era jarrai batean esperientzia negatiboena gorantz jarraitzen du (familiaren baten hileta ...).

Oroitzapen garrantzitsuenak, oroitzapen positiboekin parekidetzen dugunez, antzekotasuna dute kurba biak nahiz eta negatiboak ere eragin.

6. IRUDIA (Autoestima eta adina)

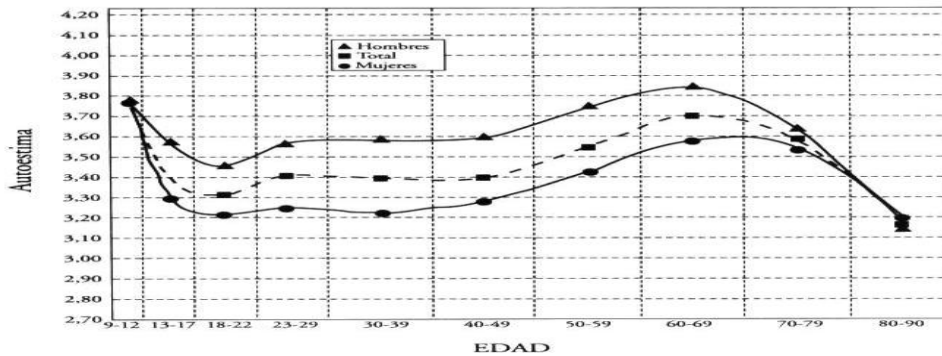

Figura 6. Puntuaciones en un ítem de autoestima en una muestra de 326.641 participantes de diferentes grupos de edad, en una encuesta en la web (Robins, Trzesniewski, Tracy, Gosling y Potter, 2002).

Gazteetan errazagoa gora beherak izatea. Jaiotzetik 12 urtera arte nahiko inuzenteak gara beraz auto-estima altua dugu, ostean bizipen berriak ditugu eta auto-estiman eragiten dute, etapa nahiko konplexua delako nerabetasuna eta eragin handia du gugan esaten, pentsatzen dutena ... Ostean heldutze bitartean auto-estima berreskuratzen joaten gara berriz ere. 60-69 urte tartean egonkortzen da eta ostean jaitsi -osasun ... arazoak- direla eta. Kontuan hartu behar dugu jendartean ematen diren rol desberdinen artean emakume zein gizonei atxikitzen zaizkiena, hau da, gizona auto-estima izan behar dutenarena eta bizitza publikoan eragingo dutenarena. Emakumeena ordea auto-estima ez du gizona bezain beste garatu behar eta gainera bizitza pribatura mugatu beharrena.

2. Gaia. gizarte psikologia: ikasketa eremua

Bienvenida lo que tú eres A medida que esta niña tewa realiza los movimientos y gestos de las danzas de los granos de los indios del pueblo de Santa Clara, también aprende lo que significa ser tewa. Esto ocurre con todos los grupos. En tanto que los procesos de socialización les enseñan historia, tradiciones y costumbres, los miembros jóvenes absorben lecciones aún más profundas: quiénes son y qué representa su grupo.

Txikitatik zein gaztetik talde sentimentua barneratzen joaten gara, edozein esparrutatik bereganatzen ditugu gure izaera edo taldeko ohitura, jarrerak ... baita ere lehia sortzen da beste taldeekiko eta desberdintzeak sortzen joaten gara. Ikastolan gaudenean, beste ikastolarekin, euskal dantzak ikastea ...

Psikologia Aitzindariak: Filosofía, Antropología, , Soziología ditugu.

Psikologia = *psique* (arima, bizi indarra) *logos* (hitza, tratatua). 1913-60ko garaietan Psikologia “*jokabidearen zientzia*” zela esaten zuten eta ostean pixkanaka aldatzen joan zen eta 1960tik aurrera Psikologia “*jokabidearen zientzia, buruaren adierazpen gisa*” buruaren adierazpenen ikasketak martxan jartzen dira. Hurrengo lau psikologo esanguratsuak ditugu:

Myers: “ <i>estudio científico de la manera en que las personas piensan unas de otras se influyen y se relacionan entre sí</i> ”	Sherif: “ <i>estudio de la conducta como resultado de la interacción de fuerzas externas e internas</i> ”
Moscovici: “ <i>ciencia de los fenómenos de la ideología –cogniciones y representaciones sociales y de los fenómenos de la comunicación</i> ”	Turner: “ <i>ciencia de los aspectos sociales de la vida mental</i> ” o, de manera más breve, “ <i>ciencia de la mente y la sociedad</i> ”

Gizakion jokabidea aztertzen du ikuspuntu zientifikotik, subjektibotik baino gehiago da. **Falazia naturalista**: ikus daitekeena ona dela esatea. Esate baterako: ohikoa dena normala da, eta normala dena ona da:

- *Pertsona gehienek ez badute gauza jakin bat egiten, ez du esan nahi txarra denik.*
Pertsona gehienek egiten badute, ez du esan nahi zuzena denik.

Gizarte psikologia eta zentzu komuna: **Atzera begirako ikuspegiaren alborapen aurreiritzia**: Eraitza ezagutu ondoren, norberak zerbait jazo den modua aurreikusteko duen gaitasuna puzteko (jakiteko) joera izatea. “*Hasieratik banekien*” fenomenoaren esaten zaio.

Esaera zaharrak eta atsotitzak

- “*Inor ez da irla bat*” versus “*Guztiok gara irla bat*”
- *Distantziak erakarpen erromantikoa areagotzen du: “hutsak bihotza elikatzen du”*
- *Distantziak erakarpena ahultzen du: “ikusten ez duten begiak, sentitzen ez duen bihotza”*
- “*Beldurra maitasuna baino indartsuagoa da*” versus “*maitasuna beldurra baino indartsuagoa da*”

Esaera zahar hauek aurreko esperientzia batetik edo hobeto datorkiguna hartzen dugu eredu moduan eta sineste nahi duguna da.

2.1. Gizarte eta ezagutza arloko prozesuen ondorioen azterketa zientifikoa

Gizarte arloko prozesuak: inguruan ditugun pertsona eta taldeen ekarpenek gure pentsamendu, sentimendu eta ekintzetan duten eragina (*beste pertsona batzuekin edo bakarrik gaudela ere*).

Ezagutza arloko prozesuak: gure buruaren funtzionatzeko modua: gure oroimenek, ikuspuntuek, emozioak eta motibazioak munduaren ulermenean eta gure ekintzetan duten eragina.

2.2. Gizarte psikologiak gizabanakoen jokabide soziala ulertu nahi du

Zergatik banatzen dira senar-emazte asko?: dibortzioa pertsonok bikote barruko gatazkei aurre egiteko dugun moduaren ondorio gisa

Nola konbentzitu du saltzaile batek produktu bat erosteko? Pertsuasioaren bitartez eragiten gaitu, predespozio bat izaten dugunean errazagoa da. Taldean antzekotasunak bilatzearena (modak ...)

Zein dira indarkeria etnikoa lehertzearen arrazoiak?: zein dira taldeen arteko etsaitasuna bultzatzen duten baldintzak? Desberdintasunak etsai bihurtzen gaitu eta berdintasunak batzen gaitu.

2.3. Gizarte psikologia: historia

XIX. mendearen amaiera: gizartearen eragina gizakion pentsamendu eta ekintzetan. Triplett (1898): Beste pertsona batzuen errendimendua eta presentzia fisikoa

1908: W. McDougall eta gizarte psikologia (jaiotzatiko joerak). E.A. Ross eta gizartearen eragina.

Ikuspuntu psikosoziala: pertsonak, sarritan, ikuspuntu dibergenteak dituzte, eta desberdin erantzuten dute objektu edo ideia beraren aurrean: *Gizabanakoen jarrerak, nortasunaren ezaugarriak, gainerakoen iritziak, taldeko nortasuna eta emozioak (Allport, 1942).*

1930-1940 hamarkadak: nazismoa eta II. Mundu Gerra: Estatu Batuen garapena, zientziak garatzen joan ziren aldi berean.

Gestalt eskolaren eragina: “*mundu sozialaren interpretazioa*” Psikologia eskolako korrante bat da

Eragin antropologikoa: *kulturaren eragina* ikasi da gizarte psikologian

Gerrako eta nazien genozidioko esperientzia: aurreiritziaren erroak

Azterlan aplikatuak: pertsuasioa (dieta), troparen morala, erreklutamendua, etab.

Kurt Lewin: “*Teoria on bat bezain praktikoa denik ez dago*”

2.4. Gizarte psikologia: hazkundera eta integrazioa

Hurrengo gai hauek jorratzen ditu gizarte psikologia.

- Aurreiritziak, estereotipoak, taldeen arteko harremanak
- Adostasuna, pertsuasioa eta jarrera aldaketak nola lortu ...

- Iritziak osatzea, iritziak baditugu egoera desberdinen artean eta iritziak sortu daitezke baina ondokoak eragiten gaitu.
- Pertsonen arteko erakarpena, ze baldintzapean (ze ezaugarriak ...) eta harreman pertsonalak
- Eraso eta altruismoa

2.5. Motibatze printzipioak

(errealitatea eraikitzea eta gizartearen eragina)

Jendea menderatzearen ahalegintzen da: pertsonak mundu sozialeko jazoerak ulertzen eta aurreikusten saiatzen dira, sariak lortzearen: fidatzeko modukoa den informazioa eskuratzea

- *Esate baterako: lanpostu bat lortzeko: kudeatzailearen beharrei, norberaren gaitasunei, erabiltzaileen beharrei eta abarri buruzko ideia bat izatea eta hauei egokitzen gara.*

Pertsonak interesatzen zaizkien eta baliotsutzat jotzen dituzten gizabanakoen eta taldeen sostengua eta adiskidetasuna nahi dute, gizabanako eta talde horiek onar ditzaten nahi dute (kide izatea gustuko eta behar dugu eta loturaren beharra asetu beharra dugu): taldearen ereduera egokitzea, beste batzuentzako kaltegarria izan badaiteke ere... edo ekarpen positiboak egitea: poza, gure bizitzari zentzua...

Jendeak “*ni eta nirea dena*” hartzen du aintzat (gu geu eta gure taldeak positiboki ikustea), babestu egiten dugu. Esate baterako, gaixo dagoen pertsona bat hobeto sentitu daiteke bere burua okerrago dagoen beste batekin alderatuz gero.

2.6. Prozesatzeko printzipioak

1. *Kontserbadurismoa*: Dagoeneko zehaztuta dauden kontzeptuak (estereotipo zein aurreiritziak edo aurreko bizipen batzuk) motel-motel aldatzen dira, eta betikotzeko joera dute (lehenengo irudipenak, stereotipoak...). Aurkariak diren taldeek, ikusten dena lerraturik interpretatzen dute.

2. *Eskuragarritasuna*: Eskuragarri dagoen informazioak ondorio handiak ditu. Buruan duguna, berriki eskuragarri bihurtu delako edo finkatuta dagoelako (eskemak), erraz erabiltzen dugu iritzia emateko edo ondorioak ateratzeko... (gaixo dauden pertsonen gaixotasun horrekiko prebalentzia handiagoa estimatzen dute ...) Ni bizitzen dunana besteek ere bizi dutela ustea. Nire eskemetatik abiatu.

3. *Azalekotasuna versus sakontasuna*: informazioaren prozesamendua: automatikoa, bide periferikoa, erdiko bidea, eta sakonekoa. Gehienetan ez gara asko ahalegintzen eta eskuragarri dugun edozein informazioarekin fidatzen gara.

2.7. Emaitza onak ala txarrak?

1. *Errealitatea eraikitzerakoan*: munduari buruzko ikuspegi koherentea *versus* aurreiritziak eta okerreko iritzia

2. *Gizartearen eragina*: Segurtasuna ematen digu *versus* modu itsuan obeditzea

3. *Sostengua bilatzea eta norberak duena aintzat hartzea*: Gustura izatea taldeko kide *versus* bestelakoa dena baztertu eta kanpoan uztea

3. Gaia. Metodologia gizarte psikologian

3.1. Sarrera

Gizarte psikologiak metodologia eta diseinu psikologikoak erabiltzen ditu.

Gizarte psikologiak psikologia klinikoaren eta epidemiologiaren lanabes metodologikoak hartu ditu nagusiki; tresna horiei esker, ezagutza zientifikoa lortzen da, ongi kontrastaturiko hipotesietan oinarritua.

Azterketak fenomenoak deskribatzeko, azaltzeko edo iragartzeko balioko du, aztergaien eta muga praktikoa eta etikoa araberak.

Gizarte psikologiako ikerketak metodo induktibo-hipotetiko-deduktiboa erabiltzen du. Gertaeren behaketa intzidental edo sistematikotik abiatzen da, garatutako edo garatze bidean dagoen teoria batean integrazteko gai bihurtu artean; teoria horretatik abiatuta, hipotesiak formulatu ahal izango ditu, probabilitate-maila handi samarreko kontrastagarritasunarekin.

Zein da ikerketaren xedea. Zeintzuk dira aldagai azalgarriak? Egin al da antzeko. Ikerketarik. Definitu ditugun aldagaiak erabili izan ote dira inoiz? Nork, non, zertarako.

Zein inguruetan kokatzen da gure ikerketa? Galdera horiek lagungarriak gerta dakizkiguke erabakiak hartzerakoan eta, batez ere, aldagaiak definitzen eta operazionalizatzen ditugunean. Horrela operazionalizatzen dugu geure diseinua; aldagaiak definituz, alegia.

Zer neurtu behar (nahi) dugun zehaztu beharra dago, beraz. Ikertzen dihardugunean, ostera, neurtzen dugun hori, hein batean behintzat, tratamenduaren ondorioa ote den jakitea da gure gogoeta. Atzeman egin nahi dugu; aurrean, hain zuzen ere.

Ikerkuntzan kausa-ondorio terminoetan egiten dugu geure hausnarketa. Hau da, “badago aldagai bat edo batzuk, besteren batean edo batzuetan aldaketak sorrarazten dituztenak”. Beraz, aurreneko aldagai horiek manipulatzeko baditugu, manipulazioaren eragina sumatu behar dugu bigarren aldagai orietan. Alabaina, erabiltzen ditugun oinarri metodologikoak eta Psikologian ikertu ohi dugunaren izaera dela eta, planteamendu hori ez da erabat zuzena. Ez dugu zalantzan jartzen izaera psikologikoko ikergaietan kausa-erlazioak ez dagoenik. Egon, badago. Baina erlazio horiek aztertzeko darabilzagun teknikak, analisi estatistikoak, hain zuzen ere, ez dira teknika egokiak kausa-erlazioa frogatzeko. Frogatzeko esaten dugu, zalantzarik gabe ikertutakoa horrela dela esan ahal izateko, alegia. Analisi estatistiko guztiak bildutako datuetan eta probabilitate-legeetan oinarriturik daude. Horregatik, hain zuzen, ezin esan daiteke estatistikak kausa-erlazioa frogatzen duenik.

3.2. Ikerketa zientifikoaren mailak:

- Maila teoriko kontzeptuala.
 - Problemaren planteamendua
 - Hipotesiaren formulazioa
 - Emaizten eztabaida eta orokortzea
- Maila tekniko-metodologikoa.
 - Ikerketaren planifikazioa
- Datuak biltzeko estrategiak
- Maila estatistiko-analitikoa.
 - Eredu estatistikoaren doikuntza
 - Erabaki estatistikoa
- Interpretatze maila (konklusioak), ikerketaren emaitzen erredakzioa: txostena.

3.3. Ikerketa diseinuak

Esparru esperimentalak (esperimentazioa eta ia-esperimentazioa) eta ez-esperimentalak bereizi behar ditugu. Oro har, esparru esperimentalean diseinu esperimentalak eta ia-esperimentalak bereizten ditugun bezalaxe, esparru ez-esperimentalean inkestalaginketen diseinua eta behaketa-azterketen diseinua bereizten ditugu.

Gizarte psikologian erabil daitezkeen ikerketa-diseinuak: 1-Kasu bakarreko diseinuak. (Subjektu bakarrekoa N=1); 2-Diseinu multibariatuak; 3-Diseinu sasiesperimentalak edo ex post facto; 4-Diseinu esperimentalak.

- *Kasu bakarreko diseinuak:*

Diseinu hauen jatorria medikuntza alorretik eta eredu psikologiko interpretatzaileenetik datozen «kasu azterketetan» dago. Subjektu bakarrak duen edo dituen arazo kliniko berruzko informazio exhaustiboa biltzean datza kasuaren ikerketa. Ez dira bereziki azterketa zientifikoak.

Eremu klinikoan, «historia klinikoak» edo «anamesiak» deitzen dira. Sarritan eskuz idazten dira gehiago edo gutxiago egituraturako elkarrizketetatik abiatuta. Gaur egun, informatizatzeko eta etiketa diagnostikoak kodetzeko joera dago, eta horrek erraztu egiten du estudio eta ikerketen tratamendu estatistikoa.

Kasu-azterketa baten ekarpenen azalpena zientziarentzat onargarria izan dadin, honako baldintza bete behar da: aurkezten diren datuek ohiz kanpokoak edo harrigarriak izan behar dute, edo ezagutzaren aurrerapenerako informazio garrantzitsua ekarri behar dute. Lanak kualitatiboak izan ohi dira, eta ezin dira bata bestearekin alderatu.

Kasu-azterketen aldaera bat, Sistematizatuagoa, N = 1 diseinuak dira. «Jokaeraren analisi funtzionalak» (JAF) erabiltzen dituzte, eta jokaera behagarri bat edo gehiago kuantifikatzen saiatzen dira, une desberdinetan.

Arrunten artean, «A-B diseinua» neurtzeko bi une daude: A fasean oinarri-lerroa ezartzen da, eta B fasean esku-hartzearen ondorenak.

Beste diseinu konplexuagoak «A-B-A» eta «A-B-A-B» Lehenak hiru ebaluazio fase ditu: oinarri-lerroa (esku-hartzerik gabe), esku-hartzea eta berriro ere esku-hartzerik gabea. Diseinu horrekin tratamenduaren efektuak hauteman eta A-B diseinuaren muga metodologikoak gainditu egin daitezke, diseinu hartako hutsegite-iturriek eta kontrol-gabeziak ez baitzuten ematen barne-baliagarritasunaren behar besteko bermerik.

- ***Diseinu multibariatuak:***

Teknika multibariatuetatik, batez ere korrelazionalak, aldagai bi edo gehiagoren kobariazio maila ezar liteke, ez dira nahikoa arrazoi erlazio bat ezartzeko, baina, askotan, nahikoa izan daiteke jakitea erlazio funtzional motaren bat gutxienez badagoela.

Korrelazioan jarri nahi diren aldagaiak operatibizatuak izan behar dute prozeduraren baten bidez, eta, neurketa-eskalaren arabera (nominala, ordinala, tarte linealekoa, proportziokoa), korrelazio-formula ez-parametrikokoak edo parametrikokoak aplikatzen dira. Korrelazio-adierazlea kalkulatu ondoren, adierazgarritasun-maila bat ezartzen da.

«**erregresio-analisia**» Espplikazio-maila bat eskain dezakeen beste estatistika teknika interesgarri bat da. Azaldu nahi da aldagai baten (menpeko aldagaia kontsideratua) zer portzentaje dagoen beste batzuen (aldagai askeak) funtzioan.

Beste teknika multibariatu batzuk: analisi faktoriala, analisi diskriminatzailea eta taldeen arteko diferentzien proba-aukerak (bai parametrikokoak bai ez-parametrikokoak), beereziki bariantza-analisia eta laginaren banaketa-analisia.

- ***Diseinu sasiesperimentalak (Ia-esperimentalak) edo ex post facto:***

Diseinu horietan aldagai independentearen (AI) balioak «naturalki», hots, ikerlariaren manipulaziorik gabe, dituzten subjektuak erabiltzen dira.

Diseinu horiek ez dira esperimentalak, ezin daiteke aldagaien artean kausa-efektu erlazorik ezarri, baina, beharrezko neurri metodotogikoak hartuz gero, hipotesiak kontrastatzeko helburu zientifikoa bete dezakete, kontrol-taldeek ere egon behar dute, Diseinu horien arazo nagusietako bat da taldeak baliokide izan daitezen lortzea.

Ex post facto diseinuak: ikerketaren erritmoari buruzko erabakiak hartzeraren beharturikoak.

Luzetarako diseinuak (Diseinu longitudinalak, urte batean, bi urtean zehar hartutako datuak, ez da soilik behin hartzen diren diseinuak), subjektuen barnekoak ere esaten zaie. Eragozpenik handiena “hilkortasun esperimentalak”.

- *Diseinu esperimentalak:*

Erlazio kausala ezartzea, eta erlazio hori diseinu esperimentalei esker bakarrik ezar liteke, aldagaien manipulazio zuzena erabiliz eta aldagaien arteko kausa-efektu erlazioa ezarriz.

Laginaren aukeraketa eta taldeei tratamendua esleitzea ausaz egin behar da. Menpeko aldagaiaren desberdintasunak, orduan, aldagai independentearen desberdintasunari bakarrik egotz dakizkieke: beraz kausa efektu erlazioa ezar daiteke.

Gizarte psikologian diseinu esperimentalak erabiltzea zaila da, hainbat arrazoiengatik: kostu ekonomikoa eta arrazoi etikoengatik.

Diseinu esperimentalek badute tokia arlo klinikoan eta osasunarenean. Funtzio garrantzitsuenetako bat esku-hartze terapeutikoen eraginkortasuna balioestea da. Hala, Kazdin-ek (1986) dio diseinu esperimentalekin egiten diran azterketa klinikoetan hiru helburu lor daitezkeel:

1. Tratamendu jakin baten eraginkortasuna ezagutzea.
2. Terapiaren osagai jakin batzuen eraginkortasun diferentziala zehaztea.
3. Tratamenduen eraginkortasuna alderatzea.

Aztergai den tratamendua jasotzen duen taldea talde esperimental da. Tratamenduan ez beste bereizgarri guztietan talde esperimentalaren baliokidea den taldea kontrol-taldea da. Talde esperimental bat baino gehiago egon daiteke, baldin eta tratamenduak hainbat maila baditu; kontrol talde bat baino gehiago ere egon daiteke. Psikologia klinikoan eta Osasunaren Psikologian lau talde kontsideratzen dira funtsean:

tratatu gabeko kontrol-taldea, itxaron-zerrendako kontrol-taldea, kontaktu gabeko kontrol-taldea (ikerketa batean partaide denik ere ez dakiena), eta plazebo-tratamendua duen taldea.

ADIBIDEA:

Diseño experimental Asch

- **TEORÍA :** La influencia social de una mayoría consistente

- **DISEÑO EXPERIMENTAL:**

- **MOTIVO FICTICIO:** “investigación sobre discriminación visual”
- **TAREA:** se presenta una serie de 3 líneas de distintos tamaños y una línea patrón; se trata de decidir , en 18 ocasiones, cuál de las 3 líneas es semejante en longitud a la línea patrón. Siempre hay una línea igual a la patrón y dos diferentes.

CONDICIONES

EXPERIMENTALES :GRUPOS

EXPERIMENTALES: Grupos de 7 sujetos sentados en semicírculo observan las líneas presentadas y realizan sus juicios de viva voz.

El orden de los sujetos es siempre el mismo: 1º a 7º el sujeto 6º es el único sujeto “experimental” de cada grupo, el resto son cómplices del investigador que han pactado previamente con él las respuestas a dar.

Respuestas de los cómplices: 6 neutrales o propias (1ª y 2ª y el resto distribuidas a lo largo de la sesión) y 12 acordadas o respuestas unánimes e incorrectas.

GRUPO CONTROL: 37 sujetos realizan sus juicios en solitario respecto al mismo conjunto de líneas que los sujetos experimentales.

VARIABLE INDEPENDIENTE : INFLUENCIA DE UNA MAYORÍA CONSISTENTE

VARIABLE DEPENDIENTE : GRADO DE CONFORMIDAD (INDICADOR: RESPUESTAS DADAS CON LA MAYORÍA)

- **RESULTADOS :**

1. G. control: 35 personas ningún error; 1 persona 1 error, 1 personas 2 errores. 0,7% de errores sobre el total de comparaciones; 95% de sujetos ningún error.

2. Sujetos experimentales o ingenuos:

Sujetos: 25% ningún error; 28% > 8 errores; 47% de 1 a 7 errores

Comparaciones: 37% de errores (frente al 0,7% del grupo control)

Ikerketa metodo eta modalitateen sailkapena

		<i>Datu bilketa</i>			
		<i>Erregistro zuzena</i>		<i>Erantzuna eskatzen dutenak</i>	
<i>Subjektu kopurua</i>	<i>Testuingurua/diseinua</i>	<i>Laborategia</i>	<i>Lekuan lekukoa</i>	<i>Laborategia</i>	<i>Lekuan lekukoa</i>
<i>Taldekoa</i>	<i>Benetako esperimntua</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
	<i>Ia-esperimntua</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
	<i>Konparatiboa (ex post facto)</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
	<i>Asoziatiboa (korrelaziozkoa)</i>	<i>13</i>	<i>14</i>	<i>15</i>	<i>16</i>
	<i>Deskribatzailea</i>	<i>17</i>	<i>18</i>	<i>19</i>	<i>20</i>
<i>Subjektu bakarrekua</i>	<i>Manipulatiboa</i>	<i>21</i>	<i>22</i>	<i>23</i>	<i>24</i>
	<i>Ez-manipulatiboa</i>	<i>25</i>	<i>26</i>	<i>27</i>	<i>28</i>

3.4. Adierazgarritasuna.

Ikertzaileak populazio osoarentzat zerbait adierazgarri bilatzen du. Baina populazio osoa ezin dezake ikertu; haren zati bat, lagin bat aztertu behar du. Problema honi aurre egin behar dio: ikerketan populazioa ordezkatzeko duen laginak egoki eta ahalik eta ondoen islatu behar ditu populazioaren ezaugarriak. Lagina populazioarekiko adierazgarria dela esaten dugu. Horretarako ezinbestekoa da populazioaren definizio operazionala izatea. Beste era batera esanda, ikerketaren unibertsoa, zeini dagokion eta zeini ez, ondo mugatu behar dugu. Alferrikakoa izango litzateke bularretako minbiziak gizonezkoengan sortzen duen herstura ikertzea, batez ere, gizonezkoek bularretako minbizi izaten ez dutelako. Hau da, horrelako ikerketa batean gizonezkoak ez lirateke izango populazioko kideak.

Zorizko hautaketan, probabilitate-legeen eremuan murgiltzen gara ezinbestean. Ez da edonolako hautaketa, prozedura zehatz eta arautua baizik. Funtsean, subjektu guztiek eta bakoitzak gure laginean izateko probabilitate-maila bera daukatenean, zorizko laginketa (aukeraketa) dela esaten dugu.

Lagina populazioarekiko adierazgarria dela esaten dugu, populazioa egoki islatzen duenean.

3.5. Hipotesi estatistikoak.

Hipotesi estatistikoak bi dira:

1) **Hipotesi nulua (H0)** → Kontserbadoreak, aldaketa eta desberdintasun eza. Hipotesi nulua (H0): Funtsean onartu edo ukatu nahi dugun hipotesi estatistikoa da. Test estatistikoak normalean kontserbadoreak direlarik, hipotesi nulua aztergaietan aldaketarik ez dagoela adierazi ohi du. Estimagailuaren laginketa-banaketa H0-aren arabera eratzen da, testa gero gauzatzeko. Hipotesi nulua, azkenik, hipotesi bakuna izan ohi da.

2) **Ordezko hipotesia (H1)** → Desberdintasunak daude. Ordezko hipotesia (H1): Hipotesi nuluari kontrajartzen zaion eta aldi berean beraren osagarria den hipotesi estatistikoa da. Honela idatz dezakegu:

$p(H0) + p(H1) = 1$ → Ordezko hipotesia hipotesi konposatua da, beraz.

Hipotesi-testa: hipotesi estatistikoaren inguruan laginketa-banaketari atxikiz eta probabilitate-legeen menpe egiten den eraketa estatistikoari deritzo.

Hipotesi-testaren oinarria definitutako hipotesietan datza, beraz. Aurrenik hipotesi nulua (H0) zehazten dugu, hipotesi nulua arabera ordezko hipotesia (H1), eta azkenik, I. motako erroreari dagokion probabilitatea (α) finkatu ondoren, testari ekiten diogu.

Probabilitate-legeen menpe gaudelarik, bada zoriak dakarren arriskua edo errorea. Oro har, hipotesi-testei atxikitako erroreak bi motatakoak dira: I. Motako errorea eta II. motako errorea. I. motako errorea H0-a populazioan benetakoa dela suposatuz berori baztertzean datza. II. motako errorea, berriz, H0-a populazioan faltsua izanik, berori onartu eta ordezko hipotesia ukatzean datza.

3.6. Balidezia: barnekoa, kanpoko, konstruktua eta ondorio estatistikoa.

Ondo neurtzeko eta datuak baliagarritasuna izan dezaten hurrengo lau balidezia motak bete behar dituzte.

Barne balidezia: Aldagai askeak menpeko aldagaian izan dezakeen eraginari buruz ondorio egokiak lortzeko probabilitateari dagokio. Emaitzak aldaketak edo taldeen arteko desberdintasunak tratamenduaren ondorio bezala soilik azal daitezke. Hau da, bestelako azalpen edo hipotesi lehiakide posible guztiak bazter daitezke.

Kanpo balidezia: Ikerketa zehatz batean behatu den erlazio kausala, erlazio hori egiaztatzeko erabili den egoeratik kanpo orokortzeko posibilitateari dagokio. Emaitzak beste subjektu, testuinguru, une eta jatorrizko ikerketatik desberdinak diren beste ezaugarri batzuetara orokor daitezke.

Konstruktua balidezia: Zaila izaten da, baina beharrezkoa. Bi aldagaien arteko erlazio kausalaren interpretazio teorikoari (Kontzeptuak nola definituta dauden eta bat egiten duten guk planteatutako hipotesiekin zein datu bilketekin. Koherentzia eta logika bat jarraitu behar dutelako) dagokio. Tratamenduaren aldaketaren eragilea dela suposatuz, tratamenduaren zein alderdi zehatzek sortzen duen eragina. Beste era batera, zein da eraginaren itzalean dagoen erreferente kontzeptuala.

Ondorio estatistikoa: Bi edo aldagai gehiagoren arteko ustezko kobariazioari buruzko inferentziak egiteari dagokio. Zein da efektuaren tamaina eta zein zorrotasun maila dauka ikerketak bi edo aldagai gehiagoren arteko kobariazioa antzemateko kobariazio hori ematen bada.

Ondorio estatistiko aurretikoak: Normaltasuna, bariantzen homogeneitatea eta behaketen arteko askatasuna.

RECOMENDACIONES PARA AUMENTAR LA VALIDEZ DE UN DISEÑO DE INVESTIGACIÓN

Validez Interna	Validez Externa	Validez de Constructo	Validez Estadística
Creación de varios grupos de comparación equivalentes al de observación Efectuar varias mediciones Controlar todo suceso externo e interno a la investigación que pueda afectar a sus resultados	Selección de las unidades de la muestra mediante procedimientos aleatorios Formar grupos heterogéneos de unidades de observación que incluyan varios contextos temporales y espaciales Replicación de los estudios/experimentos El Meta-análisis (comprobación de la consistencia de los resultados)	Delimitación clara y precisa de los conceptos teóricos Operacionalización múltiple de los conceptos Empleo de varias técnicas de obtención de información	Aumentar el tamaño de la muestra Formar grupos internamente poco heterogéneos Fuente: Cea, 1996, p.121

3.7. Fidagarritasuna

Aldagai baten neurriak iraunkorrak direnean, emaitza berak lortuko dira erabilitako indikadoreekin egoera ez bada aldatzen.

Fenomeno iraunkor baten neurketa errepikatuak, gizabanako eta neurketa tresna desberdinen bitartez baita leku eta denbora desberdinetan egin ala antzeko emaitza izango dituen.

3.8. Datuen bilketarako teknikak:

- Erregistro zuzeneko teknikak (behaketa teknika)
 - Tresneria lagungarria erabili behar izaten da giza behatzaileen trebetasuna gehitzeko edo osatzeko (bideo kamerak, grabagailua, etab)
 - Behatzaileak modu egokian kodifikatu behar ditu datuak.
- Erantzuna eskatzen duten teknikak (Auto-informe neurriak)
 - Galdeketak, elkarrizketak, eta gaitasunak, jarrerak etab neurtzen dituzten testak.
 - Auto-informe teknikak subjektuen zintzotasun eta beren buruaren ezagutzaren mende daude.

3.gaiako pdfko 8.orrialdetik aurrera taula grafikoak

**RELACIÓN ENTRE LAS FASES DE UNA INVESTIGACIÓN
Y EL ESQUEMA GENERAL DE UN PROTOCOLO**

FASES DE UNA INVESTIGACIÓN	ESQUEMA GENERAL DEL PROTOCOLO DE ESTUDIO
Fases Preliminares	
Conocimiento actual sobre el tema	Revisión bibliográfica
Pertinencia del estudio	Justificación del estudio
Aspectos éticos	
Hipótesis conceptual	Objetivos del estudio
Planificación y diseño	
Elección del diseño	Diseño Básico: tipo de estudio, si existe o no apareamiento, asignación aleatoria de los sujetos a los grupos de estudio, o técnicas de enmascaramiento (placebo, técnicas «ciego»)
Población de estudio	Crterios de selección Consentimiento informado Tamaño de la muestra Procedencia de los sujetos Técnica de muestreo o reclutamiento Grupo control
VARIABLES de estudio	Definición del factor de estudio y del criterio de evaluación Selección y definición de las variables Fuentes de información Técnicas y escalas de medida Hoja de recogida de datos
Organización	Duración del estudio Pauta de seguimiento Responsabilidades de los investigadores Recursos humanos, técnicos y económicos necesarios Aspectos legales
Seguimiento	Control de la pauta de seguimiento Tratamiento y minimización de las pérdidas Control y cumplimiento Control de la calidad de los datos
Estrategia de análisis	Procesamiento de los datos Estrategia prevista de análisis Tests estadísticos previos
Realización Análisis Interpretación Comunicación	

Fuente: Argenteo & Jiménez, 1995

4. Gaia. Kultura eta gizarte psikologia

Páez, D., Fernández, I., Ubillos, S., Zubieta, E. (2003). *Psicología social, cultura y educación*. Madrid: Pearson/Prentice-Hall.

4.1. Kulturaren definizioa

Psikologo sozialak eta antropologoak bat datoz honako hau esatean: kultura bizitzeko era bat da. Gizarteak pentsatzeko, sentitzeko eta jarduteko eskuratutako ereduak osatzen dute kultura (Klineberg, 1954/1988; Ember eta Ember, 1997; Kottak, 1994; Bodley, 1997).

Kulturaren alderdi *objektiboaren* osagai nagusiak ekoizpeneko eta kontsumoko ereduak eta gizarte bakoitzeko ezaugarri ekologikoak dira (Triandis, 1995).

4.2. Kultura, portaera eta sineste eredu gisa

Kultura bakoitzeko portaerek eta jarduteko arauak estilo eta erregularitasun jakin bat izaten dute. Hala ere, gizarte jakin bateko portaera erregularren eredu guztiak ez dira balioespen bidezko hautaketan ondorio izaten: esate baterako, jendeak azkartasuna eta ongi gidatzea balioesten baditu ere, auto ilarak izaten dira. Eredu erregular kolektibo hori banakako erabaki arrazoizkoen ondorio taldekatua eta gaiztoa ere bada; izan ere, erabaki horiek batzearen ondorioz nahi direnen aurkako ondorioak jazotzen dira. Amaitzeko, egoeraren arabera estutzeak (ekologikoak, ekonomikoak, aginte egiturenak, komunikaziozkoak eta lanaren banaketan) portaera ereduak aldatzea eragiten dute, zenbait balio kultural gorabehera edo balio kultural jakin batzuei aurka eginez. Ohiko adibide bat gerra edo emigrazio garaian eta genero bereizkeria azpimarratzen duten kultura patriarkaletan emakumeak lan munduratzeko da.

Historia komuna eta egitura soziala duten gizabanakoen talde batek komunean dituen ezagueren multzoa da kultura (Triandis, 1995; Markus, Kitayama eta Heiman, 1996). Hortaz, jarduteko arau eta orientabide jakin batzuk aintzat hartzearen eta betetzearen ondorioz jazotzen diren portaera ereduez arituko gara kulturari buruz hitz egitean. Gainera, balio komun horiek funtsezko zeregina izango dute gizabanakoen funtzionamendu psikologikoari dagokionez, eta balio nagusiak testuetan eta portaera kolektiboetan islatuko dira.

Antropologia sinbolikoaren eta ezagutza mailakoaren arabera, herrialde edo talde bateko kideek komunean dituzten eta portaerak bideratzen dituzten jarreraren, arauen, sinesteen

eta balioen multzoak *kultura subjektiboa* osatzen du. Multzo horretan honako hauek barne hartuko dira:

sinesteak edo denotaziozko ezaguera (*zer den egia* adieraziz), jarrerak eta balioak edo konnotaziozko ezaguera (*zer den ona eta desiragarria* adieraziz), arauak eta rolak (elkarreraginetarako, oro har, eta jarrera sozialetarako, bereziki, egokitzen jotzen diren portaerak, emozioak eta ezagutzak), eta prozeduren gaineko ezaguera (inplizituki ezagutzea zereginak nola betetzen diren).

Eskema moduan eta TRIANDIS-en arabera (1994), kultura subjektiboaren osagaiak honako hauek lirateke:

- a) *Sinesteak*: zer den, nola izendatzen den (kategoriak, hizkuntza, sinesteen egitura) eta nola ebaluatzen den (jarrerak).
- b) *Rolak*: egitura sozialean kokaleku jakin bat duten gizabanakoengandik espero diren eta gaitzesten diren portaerak.
- c) *Arauak*: kultura jakin bateko kideek izatea nahi den eta nahi ez den portaerak, sinestak eta emozioak arautzen dituzten arauak eta itxaropenak.
- d) *Balioak*: bizitzako helburu eta printzipio garrantzizkoak, pertsonen desiragarria, ona edo ederra zer den balioztatzeko erabiltzen dituztenak, eta eguneroko portaerentarako gida gisa edo gauzak nolakoak izan behar diren jakiteko baliatzen direnak (Triandis, 1994).

Balioak garrantzizkoa eta desiragarria denaren abstrakzioak dira, eta ekintzak neurtzeko eta bideratzeko balio dute. Portaeren esanahia, aldiz, asko aldatzen da kulturaren arabera. Esate baterako, kultura jakin batean gizonen arteko ukitze fisikoaren maiztasuna handia izan daiteke eta esanahi homo-erotikoa izan dezake (Polinesiako leku batzuetan, adibidez), eta beste kultura batean maiztasun hori handia izan daiteke, eta era berean, homosexualitatea erreprimi daiteke (Afrikako iparraldean, adibidez). Portaeren esanahia oso aldakorra denez, joera nagusiak azaltzeko hobe da testuinguruak gainditzen dituzten eraikuntza abstraktuak aipatzea (arauen eta balioen kasuan bezalaxe).

4.3. Kulturaren osagaiak

Kultura ezagutzako osagaien multzoa da: denotatiboa (*zer den*), konnotatiboa (izan beharko lukeena) eta pragmatikoa (gertaerak nolakoak diren). Adierazle horiek historia komuna duten eta egitura sozialeko partaide diren banakoen taldeak partekatzen ditu. Hori dela eta, kultura guztietan bereiz ditzakegu ikurrak, arauak, balioak eta sinismenak. Atal honetan alderdi horiek sakontzen saiatuko gara, bide batez gai horiekin lotutako ikerketak aurkeztuta.

- *Sinboloak*

Gizakiok ez dugu gure inguruko mundua beste izaki bizidun batzuek bezala ikusten edo esperimentatzen. Guk berezko errealitatea sortzen dugu: esanahiz betetako mundua. Eta, horretarako, bizitza sozialeko elementuak (keinuak, begiradak eta abar) ikur bihurtzen ditugu; hau da, kultura partekatzen duten guztientzat esanahi jakina edo espezifikoa duen guztia. Ikurrak horrenbeste erabiltzen ditugunez eta horiekiko dugun mendekotasun maila horren handia denez, ez dugu sekula horietan pentsatzen, ziurtzat ematen ditugu. Baina gurearen ezberdina den gizartera bisita egiten duenean, orduan konturatzen gara horrek duen garrantziaz. Baldintza horietan jasaten dugu kultura talka deitzen dioguna; hori gurearen ezberdina den gizartean erabiltzen dituzten ikurren eta kultura mailako jardueren esanahia behar bezala interpretatzeko dugun ezintasuna edo sorpresa baino ez da.

Hori dela eta, *kultur jarduerak (ikus daitezkeenak)* izaera sinbolikoa duten adierazpen ugari biltzen dituzte; horien artean, ikurrak nabarmendu behar dira; hau da, hitzak, keinuak, irudiak edo objektuak. Ikus daitekeen beste kultur jarduera bat heroiena da: bizirik edo hilda dauden pertsonak, benetakoak edo alegiazkoak (jarrera ereduak), eta errituak: jarduera kolektiboak (besteei agur egiteko edo errespetua agertzeko modua, adibidez, gizarte edo erlijio mailako zeremoniak, bilera politikoak, negozio bilerak eta abar).

Bestalde, hizkuntza kultur unibertsoko oinarrizko faktorea da. Gizarte bateko kideei beren artean komunikazioa izatea ahalbidetzen dieten ikurren sistema dela esan dezakegu. Sinbolo edo ikur horiek idatzizkoak edo ahozkoak izan daitezke; hori dela eta, munduko alfabetoen kopuru handia ikusita, asko aldatu daitezkeela esan dezakegu. Munduko txoko guztietan, hizkuntza da kultur erreprodukziorako mekanismorik garrantzitsuena eta belaunaldiz belaunaldi kultura transmititzea bermatzen duena.

Hitz gutxitan esanda, ikurrei esker, pertsonak gizartea ulertu eta beren buruaren inguruan zabaldu nahi duten irudia eman dezakete. Horrekin lotuta, **2. taulan R. Kapuscinski-ren “Ébano” liburuko laburpena agertzen da. Agurtzeko era ezberdinak eta horien sinbologia erakusten ditu.**

- *Agurtzeko era ezberdinak*

“En una estancia me recibió efusivamente, como si hubiese esperado mi visita desde hacía mucho tiempo, Kwesi Amu.... (Gahna, Kumasi)...El curso y la atmósfera de un encuentro tienen gran importancia para el futuro de las relaciones. Por eso las gentes de aquí prestan mucha atención a la manera de saludar al visitante. ... hay que mostrarse viva y extraordinariamente contento y cordial. De modo que primero damos la mano. Pero no de una manera formal, distante y mustia sino todo lo contrario: tomando un

gran y enérgico impulso, como si en lugar de estrecharle la mano al visitante quisiéramos arrancársela. Si a pesar de ello el visitante conserva su brazo intacto y en su lugar, tal cosa quiere decir que, conociendo el rito y las reglas del saludo, él también, por su parte, ha tomado un gran y enérgico impulso y dirige su mano veloz hacia la nuestra, no menos veloz. Ambas extremidades, cargadas de una energía enorme, se encuentran a medio camino y al chocar la una contra la otra con terrible ímpetu, reducen, incluso a cero, las dos fuerzas opuestas. Al mismo tiempo, mientras nuestras manos corren raudas y veloces al mutuo encuentro, sacamos de nuestro interior la primera cascada de risa, fuerte y prolongada. Esto significa que estamos encantados de vernos y que tenemos una actitud muy positiva hacia la persona con la que acabamos de encontrarnos. Ahora empieza la larga lista de preguntas y respuestas de rigor, tales como: “¿Qué tal? ¿Estás bien de salud? ¿Cómo están tus familiares? ¿Todos sanos? ¿Y el abuelo? ¿Y la abuela? ¿Y el tío?”, etc., porque aquí las familias son grandes y ramificadas. La costumbre obliga a sellar cada respuesta positiva con sucesivas cascadas de risa fuerte y espontánea, que, a su vez, deben provocar otras cascadas, todavía más sonoras y homéricas, en la persona que hace las preguntas...En la calle, a menudo vemos a dos (o más) personas desternillándose de risa. Ello no significa que se estén contando chistes. Sencillamente, se saludan. Y cuando la risa se desvanece, eso quiere decir que el acto de saludarse ha concluido y que ahora toca pasar al meollo de la conversación o que, pura y simplemente, los contertulios han parado durante un rato para dejar descansar a sus cansadas entrañas” (*Fuente: Kapuscinski, 2000, pp. 36-37*)

Un ejemplo interesante de la fuerza de los símbolos lo constituye la polémica en torno al velo o Hijab (pañuelo) musulmán. El conflicto surgió en Francia el año 1989 cuando unas niñas se negaron a quitarse el velo para acudir a la escuela francesa laica y se extendió entre las jóvenes francesas musulmanas. Así, mientras se prohibía el uso del pañuelo, se permitía a las chicas católicas llevar cruces y otras insignias religiosas, o a los judíos llevar el kipa. Se argumentaba que el uso del Hijab era un uso ostentoso del símbolo religioso (Parekh, 2005, p. 367). Posteriormente el conflicto se planteó en España, en uno de los casos era curioso ver la imagen de unas religiosas católicas con el velo que prohibían el uso del pañuelo a una niña musulmana.

- *Arauk*

Txinan eta Errusian, lankide batek zenbat irabazten duen jakin nahi dutenean, zuzenean galdetu ohi dute. Mendebaldeko Europan, norbaiti zenbat irabazten duen galdetzea lotsagabekeriartzat hartu ohi da. Adibide hori baliagarria izan daiteke *arauak gizarteak hura osatzen dutenen jarrera arautzeko abiapuntutzat hartzen dituen legeak eta itxaropen sozialak direla* ulertzeko. Arau batzuk gauza jakin batzuk debekatzen edo galarazten dituzte. Gizarte batzuetan, adibidez, ezkonduetako emakumeak ezin du kalera bakarrik atera. Beste arau batzuk, aldiz, arauemaileak dira; hau da, egin beharrekoa zer den adierazten dute.

Kulturetan, ohikoa da aldi berean alderdi kontraesankorrak gertatzea, egoera gatazkatsuak modu arautzailean erregulatzeko saiatzen baitira. AEBko kultura indibidualistak, esate baterako, norberaren independentzia balioesten du; hala ere, aldi berean, talde eta harreman sozial ezberdinetara egokitzen irakasten die pertsoneri. Hori dela eta, indibidualismoa ingurune sozialaren iritzirako eta egokitzapenerako joera handia izatearekin batera agertzen da (Bock, 1994, 93. or.).

Arau kontraesankor horiek (indibidualismoa *versus* ingurune sozialera modu malguan egokitzea) agerian geratzen dira kultura anglosaxoi indibidualistako pertsonen auto-monitorajearen Asiako kolektibistek baino puntuazio altuagoa lortzen dutela ikusita. Auto-monitoraje altuko pertsonen ezaugarri nagusia jarreraren aldakortasun handia izan ohi da, ingurune sozialera egokitzeko duten joera dela eta. Hori dela eta, auto-monitoraje altuko pertsonen "joaten zaren tokian, egin ikusten duzuna" leloaren arabera funtzionatzen dute (Church, 2000).

Azkenik, kultura kolektibistetako pertsonen statuseko arauak arreta handiagoz jarraitzen dituztela uste izan da modu nahikoa estereotipikoan eta eurozentrikoan, konformismo handiagoa baitute. Dena den, kultura kolektibistetan atxikitako taldeek duten garrantzia dela eta, pertsonen jende gutxiagorekin izaten dituzte eraginak eta horien harremanak luzeagoak izaten dira. Gainera, jarrera publikoak arau argiak betetzen ditu, jarrera ez da oso ohikoa eta irudi pribatuan eragin txikiagoa izaten du. Aldiz, kultura indibidualistetan pertsonen harremanak izan behar dituzte talde ezberdinetako pertsonekin eta jarrera publikoak benetako norbere buru pribatuaren dierazpenak izan beharko lituzke (Goodwin, 1999).

- *Balioak eta sinesmenak*

Soziologoek munduaren aurreko jarrerei balio deitzen diete; kulturalki zehaztutako ereduak dira eta horien bidez, pertsonen desiragarria, ona, txarra, ederra edo itsusia zer den ebaluatzen dute eta gizarteko bizitzarako gidalerroak izan daitezke. Kulturaren ikuspegitik, balioak gauzak nola egin behar den azaltzen duten enuntziatuak dira. Psikologia Sozialerako, balioak banakoaren eta gizartearen arteko lotura egonkorra eta integrala erakusten duten konstruktu psikosozialak dira (Ros, 1993).

Oro har, balioak sinesmenetarako oinarri diren printzipio zabalak eta orokorrak dira. Sinesmenak, aldiz, pertsonen ziurtzat hartzen dituzten adierazpen espezifikoak dira. Balioak gauzek nolakoak izan behar duten adierazten duten proposamen abstraktuagoak dira; aldiz, sinesmenek gai espezifikoagoak lantzen dituzte eta horien egiazkotasunari edo gezurrari buruzko iritzia ematen da. Rokeachen (1973) definizioaren arabera, balioak banakako helburuak dira (elkarri lotutako sinesmen pertsonalak), modu hierarkikoan egituratuta daude eta barnetik trinkoak dira.

Kultur balioak arauemaileak dira; desiragarria dena izendatzen dute edo ustez errealitate nola bihurtuko den azaltzen dute. Gizarte bateko idealak azaltzen dituzte. Baina ideal horiek beste batzuekin batera egon daitezke pertsona gehienek bete ez arren. Espainian joan den mendeko 50eko hamarkadan ezkontza aurreko harremanak debekatuta zeuden arren, adibidez, ezkontza aurreko haurdunaldiak ugari ziren. Duela gutxi, 2005an, Khushboo izeneko Indiako aktoreak tamil biztanleriak eragindako jazarpena eta erasoak jasan zituen (Tamil Nadukoek, herrialdeko hego-ekialdean dagoen tokioek, eragindakoa). Ordura arte idoloa izandakoa jazarpena jasaten hasi zen (aktorea eta haren familia), hau esanez egin zituen adierazpenak zirela eta: *"gizarteak gainetik kendu beharko luke emakumeak ezkontzara birjina iritsi beharko lukeela dioen pentsaera atzerakoia [...]; emakumeek ezkondu aurretik sexu harremanak izatea erabakitzen badute, nahi gabeko haurdunalditik eta HIESetik babestu behar dute"*. Emakume gazteen % 20ek eta % 25ek ezkontza aurretik sexu harremanak izaten dituzte Indian. (El País, 2005, 11. or.).

Balioak eremu guztietan aplikatzen dira arau sozial bihurtzen direnean. Adibidez, familia baten eremuan, statusaren diferentziak legezkatat jotzen dituen kultura (hori balio soziala da) agerian geratuko da helduek haurrak kontrolatzen eta zigortzen dituzten maila altuan; hau da, hori rolaren jarrera da (Páez eta Zubieta, 2003).

Gaur egun, garatutako herrialdeek berdintasun sozialeko balio eta balio unibertsalista berak dituzte; hau da, arauak mundu osoan berdin-berdin aplikatu daitezkeela eta herritar guztiek eskubide berak merezi dituztela uste dute. Baina Europa osoak egun bizi duen gatazka garrantzitsuenetako bat berdintasuna aniztasunarekin nola uztartu da. Herrialde bakoitzak, adibidez, erlijio askatasuna eta erlijio hezkuntza desberdin aplikatu ohi du. Britainia Handiaren kasuan, esate baterako, Estatuak eskola anglikanoak, katolikoak eta juduak finantzatzen ditu, baina duela oso gutxi arte uko egin dio eskola musulmanak finantzatzeari (eskolak egotea baimentzen du, baina ez ditu finantzatzen). Frantzia, Gobernuak diru laguntza handiak bideratzen ditu eskola katoliko erromatarren sistema pribatura, baina uko egin dio eskola juduei, musulmanei edo beste eskola kristau batzuei finantzaketa emateari. Gauza bera gertatzen da Espainiaren kasuan ere; erlijio ikastetxeak finantzatzen dituzte eta derrigor eskaintzen dute erlijio katolikoa, nahiz eta eskaintza hori ez den orokorra gainerako erlijio sinesmenen kasuan (Parekh, 2005).

4.4. Kulturak definitzen dituzten balioen alderdiak

- Hofstederen Eredua

Hofstede-ren (1991) arabera, taldeak elkarrengandik bereizten dituen adimenaren programazio kulturala da kultura. Egile horrek 53 kultura talderekin egin zuen lan balio kolektiboak aztertzeko, eta azterketa horretan oinarrituta kulturak bereizten dituzten alderdiak (ikus 1. Taulako ezkerreko zutabea) hainbat direla aldarrikatu zuen. Gainera,

alderdi horiek bat datoz Inkeles eta Levinson-en azterketaren arabera gizarte bakoitzak konpondu beharreko arazoekin (Hofstede-k (1991) aipatutakoa).

1. Hofstede-ren Kultura Alderdiak

1. Taula: Hofstede-ren Kultura Alderdiak

Kultura Alderdiak	
Gizarte guztien oinarritzko arazoak	Hofstede-ren Balioak
1. Agintearekiko harremana	Boterearekiko distantzia
2. Norberaren ikusmoldea: a) gizabanako-talde harremana b) gizon/emakume desberdintasunak	a) Indibidualismoa/kolektibotasuna b) Maskulinitasuna/feminitatea
3. Nola egin aurre gatazkari? Nola kontrolatu erasoak eta emozioen adierazpena?	Ziurgabetasuna murriztea

Inkeles eta Levinson-ek (1969, Hofstede-k (2001) aipatutako) adierazi zuten, kultura guztiek aurre egin beharreko oinarritzko arazoak hauek dira:

- a). agintearekiko harremana.
- b). ni-aren edo pertsonaren ikusmoldea (pertsonaren eta gizartearen arteko harremana, eta maskulinitasunaren eta feminitatearen ikusmoldea barne hartuta).
- c). gatazkak eta horien konponketa (adierazpena versus emozioen inhibizioa, erasoen kontrola barne hartuta).

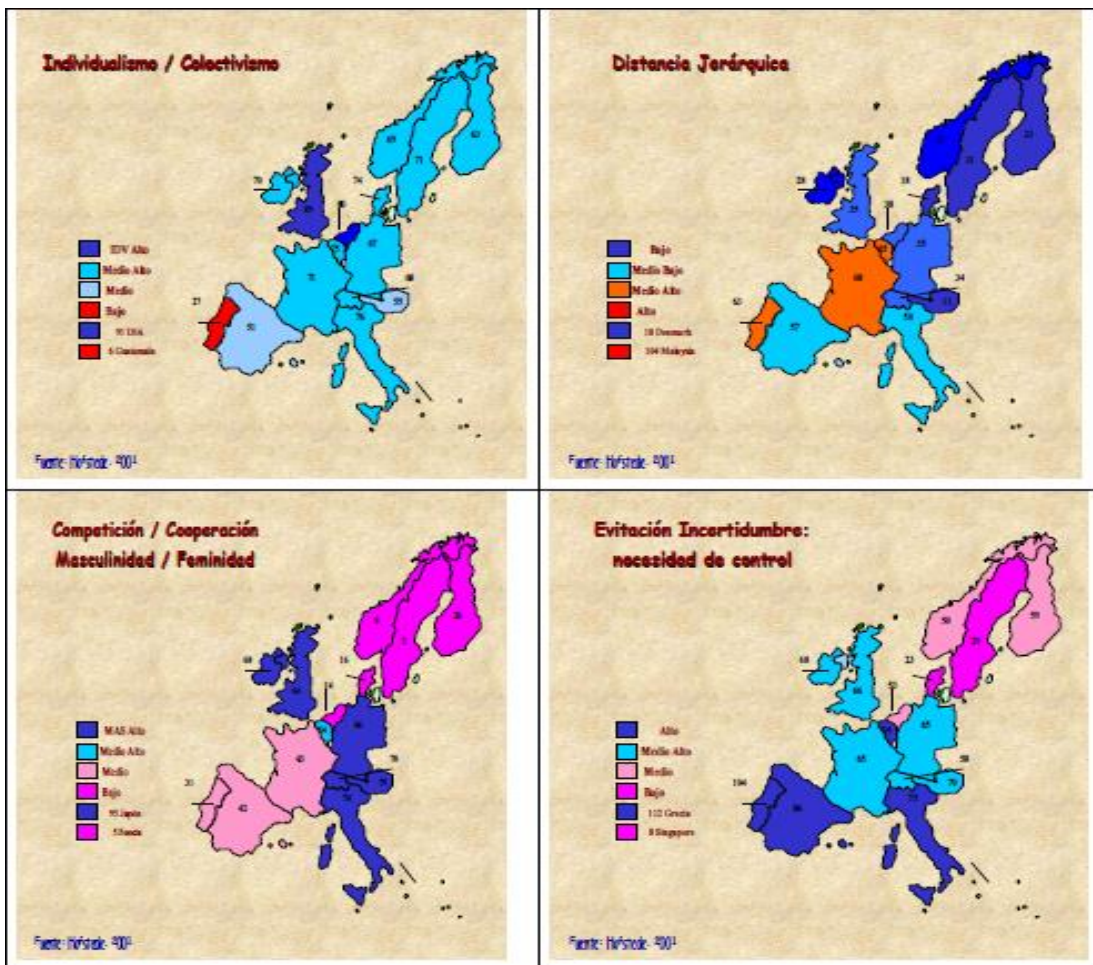
Eredu horri jarraituz, herrialde bakoitzeko balio nagusiak ordenan jartzeko baliagarriak diren lau alderdi identifikatu zituen enpirikoki Hofstede-k (1991) balioei buruzko lanean: *Boterearekiko distantzia, Indibidualismoa/Kolektibotasuna, Maskulinitasuna/Feminitatea eta Ziurgabetasuna Saihestea.*

1) *Boterearekiko distantzia*: talde bakoitzean botere txikiak duten kideek botere desberdintasunak zer neurritan onartzen dituzten azaltzen du. Danimarka eta Zeelanda Berria boterearekiko distantzia txikia duten herrialdeak dira, eta Malaysia eta Guatemala, berriz, boterearekiko distantzia handia duten herrialdeak.

2) *Indibidualismoa-Kolektibotasuna*: lehentasuna pertsonari edo taldeari (familia zabala sarritan) ematea adierazten duen alderdia da. Guatemala, Indonesia eta Taiwan herrialde kolektibistak dira, eta Estatu Batuak eta Mendebaldeko Europako herrialdeak, berriz, indibidualistak.

3) *Maskulinitasuna-Feminitatea*: kultura jakin batek gizonen eta emakumeen artean egiten duen gehienezko bereizketa maila adierazten duen alderdia da. Kultura maskulinoek generoari dagokionez estereotipikoak diren portaerak eta balio maskulino nagusiak (arrakasta, dirua, lehia eta asertibotasuna, esate baterako) nabarmentzen dituzte. Kultura femeninoek, berriz, ez dituzte generoaren araberako rol desberdintasunak nabarmentzen, ez dira lehiakorrak eta lankidetzaz eta ahulak zaintzea aintzat hartzen dituzte. Japonia, Austria eta Mexiko herrialde maskulinoak dira, eta Eskandinaviako herrialdeak, Herbehereak, Txile eta Costa Rica, berriz, femeninoak.

4) *Ziurgabetasuna saihestea*: egoera anbiguoen ondorioz jendeak sentitzen duen mehatxu maila adierazten duen alderdia da (pertsonak mehatxu horiek saihesten ahalegintzen dira, kode eta sineste zorrotzen bidez). Ziurgabetasuna saihesteko ahalegin handiak egiten diren herrialdeak (Grezia edo Portugal, esate baterako) segurtasunaren bila ibiltzen dira, eta ziurgabetasunarekiko intoleranteak dira. Ziurgabetasuna saihesteko ahalegin txikiak egiten duten herrialdeak (Jamaika edo Danimarka, esate baterako) lasaiagoak dira, arriskua gehiago onartzen dute, eta toleranteagoak dira.

- **Triandisen Eredua: Indibidualismoa-Kolektibotasuna** (bertikala eta horizontala)

Harry C. Triandisek indibidualismoa eta kolektibismoa hierarkiarekin bateratzen dituen tipologia proposatzen du; hau da, dimentsio bertikal-horizontala. Kontzeptu horiek osatzen dituzte bi dimentsiorik garrantzitsuenak eta egiaztatuenak, eta kulturak zehazteko balio dute (Triandisen teoriaren garapena modu zehatzagoan biltzen duen azalpena ikusteko, Gouveia kontsulta daiteke, 2001). Jarraian eta, labur-labur, Triandisek 4. taulan proposatutako tipologia agertzen da laburtuta.

Taula. *Indibidualismoa-Kolektibotasuna* (bertikala eta horizontala)

Indibidualismo Horizontala: BAKARRA	Norbere tokia izan. Norbere identitatea Besteekiko ezberdina izatea
Indibidualismo Bertikala: LORPENERA Bideratua	Garaipena baloratu Hedonismoa.
Kolektibotasun Horizontala: KOOPERATIBOA	Taldeko berdinekiko erlazioetan atentzia jarri Taldeko armonia baloratu
Kolektibotasun Bertikala: BETETZEA	Ahalmenarekiko Errespetoa eta obedentzia

- **Schwartzen Balore Indibidualak**

Shalom H. Schwartzek (1994) egindako ikerketak kulturen ezaugarri diren giza balioen inguruko informazioa biltzen du. Egile horrek balioak eremu indibiduala eta kolektiboa aintzat hartuta aztertzeaz gain, horien egitura unibertsala proposatzen du. Balioen tipologia horien inguruko deskribapen zehatzagoa eta eguneratuagoa lortzeko (gaztelaniaz), Ros eta Gouveiak idatzitako bilduma biltzen duen liburua kontsulta dezakegu (2001): “Giza balioen Psikologia Soziala”.

Schwartz eta Bilsky (1987, 1990). Bi egile horien ustez, giza balioek egitura unibertsala dute. Balioak motibazio moten arabera sailkatzen dituzte; balio bakoitzak adierazten ditu erdietsi beharreko helburuak eta xedeak, eta lortu nahi den helburuaren arabera pilatzen dira. Jarraian agertzen dira oinarrizko hamar motibazioak. Horri esker, motibazioak, era berean, oinarrizko lau helburutan eta hiru orientazio nagusitan bil daitezkeela ikusiko du irakurleak. Eskala modu zehatzagoan berrikusi ahal izateko, lan hau kontsulta daiteke: Zlobina en Páez et al., 2003, 73-82. or.

10. Motibazioa moetak:

1. Ahalmena: Gizarte kokaera eta ohorearen bilakuntza
2. Lorpena: Norbere arrakastaren bilakuntza
3. Hedonismoa: Pertsonarentzat plazerra eta gratifikazio sentsuala
4. Estimulaketa: kitzikapena, barietatea, nobedadea eta bizitzan erronkak
5. Auto-zuzendaritza: Pentsamenduan eta akzioan independentzia
6. Unibertsalismoa: ulerkuntza, estimu, tolerantzia eta babesa guztion ongizatea eta izadiarentzat
7. Onginahia: Gertukoengatik ongizatearekiko ardura
8. Ohitura: ohituren eta erligioen errespetua
9. Adostasuna: akzioen mugapena
10. Segurtasuna: Segurtasuna, armonia eta egonkortasunaren bilakuntza gizartean

Helburu orokorrak: Motibazio moten batuketan honen arabera:

1. Traszendentzia = Unibertsalismoa eta Onginahia.
2. Norbere promozioa = Ahalmena, Lorpena eta Hedonismoa.
3. Kontserbazioa = Ohitura, Adostasuna eta Segurtasuna.
4. Aldaketari irekia = Estimulazioa eta Auto-zuzendaritza.

Azkenik, Schwartzek honela sailkatzen ditu balio pertsonalak: orientazio indibidualistakoak (balio hauek osatzen dituztenak: boterea, lorpena, hedonismoa, estimulazioa eta auto-zuzendaritza); orientazio kolektibistakoak (borondate ona, tradizioa eta adostasuna) eta orientazio mistokoak (segurtasuna eta unibertsalismoa).

LABURPENA

La cultura, según la disciplina que la aborde, posee varias acepciones. Así, los psicólogos sociales coinciden en definirla como un conjunto de patrones socialmente adquiridos de pensamiento, sentimiento y acción. Además, cuando se habla de cultura ha de tenerse en cuenta tanto el componente objetivo como el subjetivo. Se han mostrado diferentes modelos sobre valores que ayudan a entender las diferencias culturales, estos son: el de Hofstede, Triandis, Schwartz, Fiske, Trompenaars e

Inglehart. El lector también ha podido examinar algunos de los factores más relevantes, ecológicos, socioeconómicos y macro-sociales que se vinculan a la variabilidad cultural en las investigaciones transculturales. A continuación, se ha dedicado un apartado a las consideraciones sobre el análisis teórico y metodológico de la cultura. Así, hemos de tener en cuenta que no se puede equiparar cultura a nación. Además, la cultura evoluciona y, por lo tanto, no es estática. Por último, se hace mención a los aspectos *emic* y *etic*. También se ha mostrado el individualismo como un concepto complejo. Así, con el objeto de dar luz a dicho fenómeno, se ha analizado el individualismo-colectivismo en función de las actitudes individualistas-colectivistas y de la imagen de sí independiente- interdependiente, ya que pensamos que estos constructos pueden desmitificar ideas preconcebidas sobre las personas pertenecientes a culturas individualistas. Para finalizar, se ha presentado un ejercicio sobre el choque cultural, que tenía como propósito, por un lado, ofrecer un instrumento de evaluación de las experiencias interculturales, el estrés de aculturación y adaptación sociocultural.

GLOSARIO

Análisis pancultural → Técnica estadística que se realiza mediante la combinación de los datos de varias culturas. En este tipo de abordaje se ignora la cultura de origen y se supone que la estructura factorial resultante tiene un carácter universal.

Autoconcepto → Identidad propia, esquema básico que consiste en un conjunto organizado de creencias y actitudes acerca de uno mismo.

Cultura subjetiva: conjunto de valores, normas, creencias y actitudes que comparte un grupo social y que se refleja en los estilos de interacción social, símbolos y lenguaje, rituales y ceremonias.

Choque cultural → Es la distancia o diferencia cultural percibida en valores, normas, creencias y prácticas culturales entre la sociedad de origen y la receptora.

Distancia jerárquica → Plantea hasta qué punto los miembros menos poderosos de los grupos aceptan las desigualdades de poder. Así, las culturas con alta distancia jerárquica valoran más la jerarquía social y el respeto a la autoridad, mientras que las sociedades con una baja distancia jerárquica se caracterizan por tomar las decisiones de manera consensuada.

Estrés de aculturación → Es una de las consecuencias del choque cultural. Este tipo de estrés puede manifestarse mediante un estado general de frustración, tensión o fatiga cultural.

Evitación de la incertidumbre → Se considera como el grado en que los miembros de una cultura se sienten amenazados por las situaciones ambiguas o desconocidas, las cuales intentan evitar por medio de códigos y creencias estrictas. Las naciones de alta

evitación de la incertidumbre son más ansiosas, así, necesitan leyes y reglas que regulen la vida social en cada momento. Mientras que las naciones con baja evitación de la incertidumbre aceptan más los riesgos y lo desconocido, además no precisan tantas reglas y leyes.

Individualismo-colectivismo → Cuando se trata este constructo no se habla de individualismo y colectivismo, sino de individualismo-colectivismo. Hofstede, al hacer uso de esta expresión, asume una única dimensión, la cual expresa la relación entre el individuo y el grupo. El individualismo es característico de las culturas donde las vinculaciones y lealtades a los grupos adscritos son débiles y donde cada uno construye y elige sus grupos primarios (familia nuclear y relaciones de interpersonales) y donde se espera que cada uno se ocupe de sí mismo. El colectivismo, por su parte, es propio de sociedades en las que las personas están integradas en grupos cohesionados que las protegen, solicitando a cambio una lealtad incuestionable.

Masculinidad-feminidad → Las culturas masculinas están focalizadas en los logros individuales y en las acciones referidas a tareas, en valores como el logro personal y la competición. En estas sociedades los papeles sociales de ambos sexos son claramente distintos (por ejemplo, el hombre debe ser duro e interesarse por el éxito material, mientras que la mujer debe ser modesta, tierna y estar preocupada por la calidad de vida). Por su parte, las culturas femeninas enfatizan la armonía interpersonal y las relaciones; en estas sociedades los papeles sociales se solapan (tanto hombres como mujeres deben ser modestos y tiernos, así como estar preocupados por la calidad de vida).

5. Gaia: Giza kognizioa, soslaiak, heuristikoak eta atribuzio kausala

5.1. Diziplina kognitiboak definitzen dituzten ezaugarriak

Edozein teorizazio-motak, zientzia kognitibotzat hartua ahal izateko, ondoko ezaugarriak izan beharko lituzke:

- Iharduera kognitiboa gogamen-irudikapentzat hartu beharra dago, eta maila biologikoaren nahiz neurologikoaren analisi-ikuspegiak baztertzeaz gain, analisi soziologiko eta kulturaletatik ere aldendu beharra dago.
- Giza-gogamena ulertzeko konputagailu-irudiarekin parekatuko dugu. Garuna, alde fisikoa, Hardwarra litzateke eta Pentsamendua, alde psikikoa, Softwarra.
- Emozioak, faktore historikoak, kulturalak, egoera-kontestua, aurrekoak, gizapentsamendua azaltzeko ez dira beharrezkoak diziplina kognitiboa azaltzeko.

- Zientzientzia kognitiboak, funtsean, diziplinartekoa da. Hau da, diziplina kognitiboen artean, ekarpen gehienak ematen dituztenak ondokoak dira: filosofia, hizkuntzalaritza, psikologia, antropologia, neurozientziak eta intelijentzia artifiziala.

5.2. Psikologia sozial kognitiboaren historia

Psikologia Sozialaren Psikologia Kognitiboaren agerketa, 70 hamarkadaren erdikaldean kokatu ohi da. Marcus eta Zajonc (1985) Psikologia Soziala eta Psikologia Sozial Kognitiboa sinonimoak direla esatera heltzen baitira. Hain zuzen ere, Psikologia Sozialaren autore guztiek bere azterketa azalgorrak ematen dituzte prozesu kognitibotan oinarriturik.

Gaur egun, kognizioaren menpekotasuna 10 urte ondoren eman eta gero, emozio eremurako joera omen dator (Echebarria eta Páez 1989).

5.3. Soslaiak eta heuristikoak

SOSLAI ETA HEURISTIKOAK “errakuntza sistematikoak” (“errores sistemáticos”) dira, jendeak judizioak adieraztean ematen direnak. Soslai hauen agerpenak zerikusi handia du eskema erabilpenarekin. Hau da, eskema baten aplikazioa da errakuntza sistematikoak sortzen dituen (Nisbett & Ross 1980; Nisbett et al 1983; Kahneman & Tversky 1985; Marcus & Zajonc 1985).

Adib:

- 1.- Eman dezagun, telebistan nahiz egunkarian Ijito talde batekin gertaera negatiboa eman dela ikusten dugula.
- 2.- Egoera horrek, guran pentsaera batzuk sortaraziko ditu, NEGATIBOAK.
- 3.- Guk jakin gabe, “eskema” batzuk sortzen ditugu buruan.
- 4.- Ondorioz, ijito bat ikusten dugun baikotzean, pentsaera negatiboa etorriko zaigu burura, nahiz eta guk ez jakin zergatik dugun erreakzio hori.

** Nola liteke guk inoiz ikusi ez dugun pertsona batengan erreakzio negatiboa izatea?: Bada, ESKEMA BAT SORTU DUGULAKO BURUAN.*

SOSLAI ETA HEURISTIKOAK elkarren artean bereizten dira. Soslaietan errore sistematikoak mugatasun kognitiboei dagokielarik; Heuristikoetan, aldiz, erroreak ez dira gertatzen mugatasun kognitiboengatik.

5.3. Soslai motak

1.- erantzun-soslaia → zeregin honetako funtsezko soslaiak ondokoak liriteke (hastie, 1983; lindsay & norman, 1983; harwey & weary, 1984; ross & fletcher, 1995)

a) akiezentzia soslaia: erantzun baieztakorrak emateko joera da, galderen edukiari begiratu gabe. denari baietz esateari dagokio.

b) negatibitate soslaia: aurrekoaren alderantzizkoa da. erantzun negatiboak emateko joera, galdera edukiari begiratu gabe.

aurreko bi soslai hauek, galdesorta pasazioetan kontutan izan behar ditugu, zeren subjektuak honela erantzuten badu, dena pikutara dihoa.

c) desiragarritasun soslaia: rizpide sozialaren arauera erantzunak ematea da. hau da, subjektuak bere erantzuna egokitzen du, sozialki desiragarria den ala ez arauera.

2.- pertseberantzia soslaia → hasierako usteak mantetzeko joera da, nahiz eta uste honen aurkako nabaritasun diskriminatzaileak aurkitu.

3.- lehentasun (primazia) soslaia → funtsean, judizioak ematerakoan lehen inpresioak erabiltzeko joera da, ondorengo informazioa: pertsona bat ezagutzen duzue ondo jantzita, ondo usaintzen du... ez daukazue informazio gehiago. hasieran, pentsatuko duzue majua dela, beste informazio kontutan izan gabe. “efecto de primacia”.

5.4. Heuristiko motak

1.- Errepresentatibitate-heuristikoak: Pertsona bat kategoria batekotzat hartzen dugu, nahiz eta kategoria horren ezaugarriren batekin bakarrik egokitzen bada.

Adib: demagun subjektu bati esaten diogula, ondoko egoera kontutan har dezan: harreman publikoetarako lanpostu bat betetzeko deialdi bati 100 kandidato aurkezten dira, 60 injiniari atomikoak eta 30 legegizonak. Subjektuari zera galdetzen zaio “zein gertagarritasuna dago zure ustez, hautatua injiniaria edo legegizona izan dadin?”.

Jende gehienak esaten du, gertagarritasun gehiago dagoela legegizona izan dadin hautatua, harreman publikoei buruz duen kategoriaz hobe egokitzen delako. Argi dezagun, bada, injiniari atomiko bati buruz izan dezagun eskema, bere laborategian itxirik lanean ari den gizabanakoari dagokio, bere formuletan murgildua, komunikakorra ez denari alegia. Bestalde, legegizonari buruz dugun eskema, besteekiko harremanetareko gaitasun handia duenari dagokio, oratoria trebeakoari, etab alegia. Legegizon-eskema hau injiniariarena baino hobeto deitzen zaio harreman publikoenari, horregatik, arestian emaniko egoeran, gertagarriagoa da jendeak aukera dezan.

2.- Disponibilitate heuristikoak: Heuristiko mota hau, gertaera zehatz bat jazotzeko probabilitateari edo maiztasunari buruz judizioak ematean datza, gertaera honek hautematean, oroimenean, edo berreraikuntzean duen eskuragarritasunaren arauera (Fiske & Taylor 1984; Eiser 1988). Hau da, jendeak gertaera baten maiztasuna juzkatzen du, gogamenera irudia adibideak datozen erraztasunaren arauera. Demagun Euskal herriari buruz kanpoan dagoen irudia.

Adib: madrildar bati bihar Euskal herrira etorri behar duela esaten diogula. Bestalde, eskatzen diogu manifestaldi edo atentatu batean inplikaturik izateko den gertagarritasuna esan diezagun. Pertsonal honek, euskal hiritar batek baino gehiago estimatuko du honelako egoera batean saturik izateko gertagarritasuna, Euskal Herriari buruzko eskema aktibatu duelako.

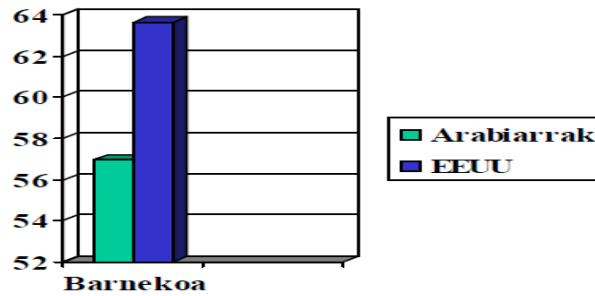
3.- Doitasun eta aingurapen heuristikoak: Heuristiko hau ondokoari dagokio, batetik, gertaera-koiuntzioen gertagarritasuna gainestimaketari, eta bestetik, gertaera-disiuntzioen gertagarritasuna azpiestimaketari (Fiske & Taylor 1984; Páez eta al 1987).

Adib: demagun ondoko jazoera: bilera edo kongresu batean 100 pertsona agertu direla esaten digute, horietariko 50 albaniarrak direlarik. Bestalde, 100 pertsona horietatik 20 psikologoak dira. Ondoren, bilera-gelara sartzekoan kongresu-etorletariko batekin topo egiten dugula ere esaten digute: zer da gertagarriago, pertsona hori albaniarra, psikologo, edo psikologo albaniarra izatea? Berez, errazago eta gertagarriago litzateke, psikologo edo albaniar batekin aurkitzea psikologo albaniar batekin baino

5.5. Atribuzio kausala eta kultura

- Gizabanako kolektibistak (hinduak) jarrerak gehiago azaltzen/esplikatzeko dituzte kausa eragileengatik baita testuinguruagatik, individualistak aldiz barne disposizioagatik.
- Gero eta adin gehiago, ume individualistak (EAB) barne azalpenak erabiltzen zituzten, sozializazio efektua azalduaz (Miller, 1984).

Adib. Arabia Saudi eta EE.UU. konparatuaz, azkenak barne atribuzio gehiago azaltzen zuten lehenengoekin konparatuaz.

6.Gaia: Jarrerak

Sarrera – definizioa

DEFINIZIOA: "Pertsona, objektu edo arazo batekiko sentimendu orokorra, etengabe positiboa edo negatiboa dena." (Petty eta Cacioppo, 1981).

Zerbaitekiko edo norbaitekiko jarrera jakin bat dugula esatea **sentimenduak** eta **pentsamenduak** ditugula esateko modu laburtua da.

Banakako eta **partekatutako** iritzi horiek psikologia sozialean aztertzen dira, eta jarrera esaten zaie.

Zergatik dira garrantzitsuak jarrerak? →bi arrazoiengatik:

1. Eragin handia dute gizarte pentsamenduan, informazio prozesatzeko dugun moduan, Jarrerak, **eskema** moduan jarduten dira, kontzeptu zehatzei, egoerei edo jazoerei buruzko informazioa duten eta antolatzen duten ezagutzazko esparru moduan (Wyer eta Srull, 1994). "Buruko aldamio".

2. Portaeran eragina dutela uste izan delako ere ikertu izan dira jarrerak.

6.1. Jarrerak osatzen dituzten elementuak

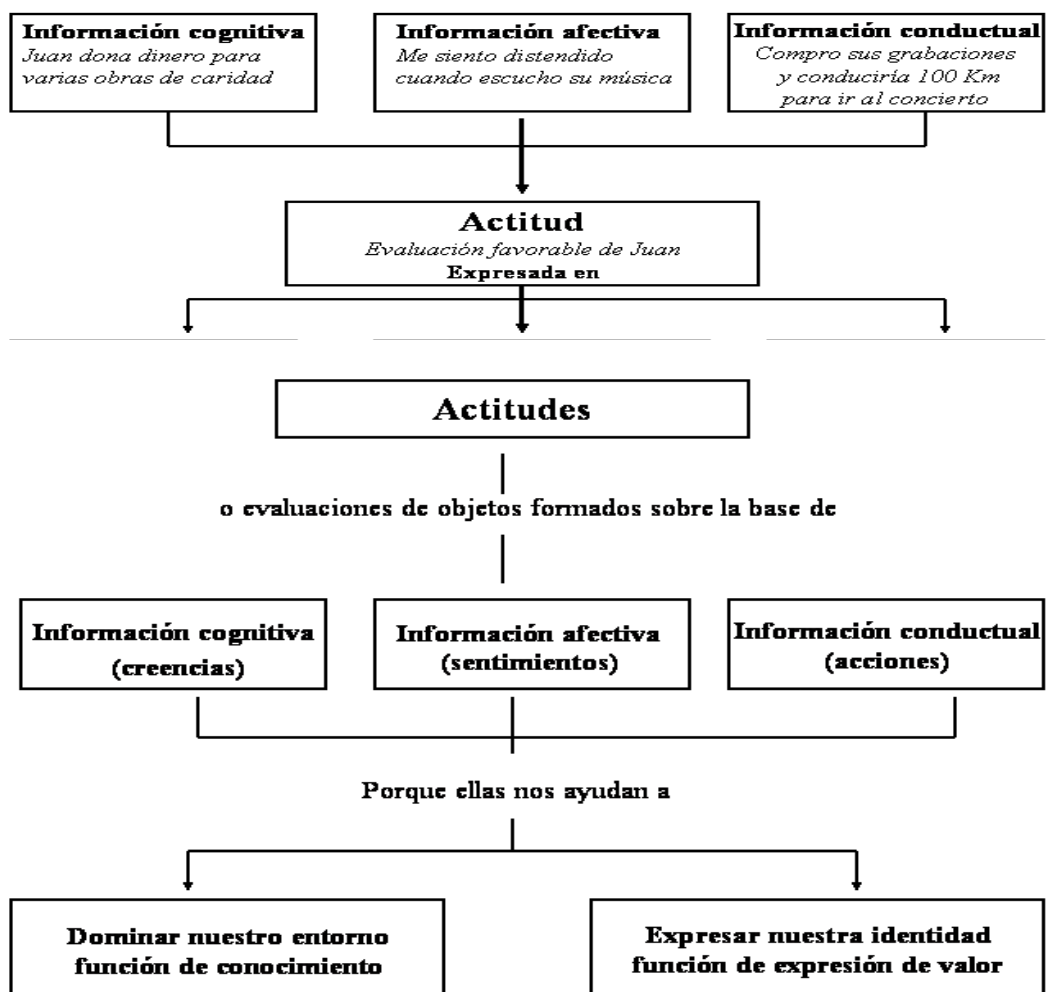
6.1.1. Dimentsio bakarreko eredua:

Jarrera jakin bat eragiten duen objektu baten ebaluazio orokorra eta iraunkorra (izaera positiboa edo negatiboa duena).

Hiru dimentsioko eredua:

- 1. Afektibitatezkoak:** Atsegina edo atsekabea/desatsegina ebaluatzeko sentimenduak (mespretxua, arbuiapeña, maitasuna).
- 2. Ezagutzazkoak:** Jarreraren xedeari buruzko sinesteak, iritziak edo ideiak eta informazioak.
- 3. Joerazkoak/Jokabidezkoak:** Jokabidezko asmoei edo jarduteko joerei buruzkoak. Gerturatzerara edo urruntzerara bultzatzen gaitu.

Desarrollo y medición de la actitud

6.2. Jarreraren izatea

Jarrerak ikasi egiten dira: ondorioz, arrazoi biosozialetatik bereiz daitezke (gosea, egarria, edo sexua, esate baterako); izan ere horiek ez dira ikasitakoak. Hala ere, xerra, otarraina, esnea edo garagardoa nahiago izatea jarreratzat jotzen da.

Jarrerak nahikoa iraunkor mantentzeko joera izaten dute.

Jarrerak objektu edo ideia jakin baterantz zuzentzen dira beti: Balioak ez bezala, esate baterako; izan ere, balioak zabalagoak eta abstraktuagoak dira, eta jarrerak, aldiz, zerbaitekiko edo zerbaiten kontra izaten dira.

Jarrerak emoziozko osagaiak dituzte.

Jarrerak oso positiboak edo oso negatiboak izan daitezke: “Objektu jakin batekiko jarrera zehatz bat etenik gabeko lerro bateko puntu jakin batean egongo da, eta lerro horrek balio oso negatiboak, tartekoak, zero puntua, eta balio positiboak izango ditu”.

6.3. Nola sortzen dira jarrerak?

Jarrerak honako egoera hauetako batean edo hainbatetan sor daitezke:

6.3.1. Ikasketa bidez:

a) **Baldintzapen klasikoa.** Bi gauza asoziatu. Emozioen gainean, sentipenak eratzeko.

b) **Baldintzapen instrumentala:** aukera «zuzenak» hartuz ikastea. Aldeko edo kontrako jarrerak, lehenago indartu egin direlako; jokaera bat izateko joera.

c) **Ikaskuntza soziala:** Modelaketa: adibideen bidez ikastea. Besteen jokaera behatuz eta imitatuz jarrera bat hartu; jokaera (rol-moldeak); ikaskuntza bikarioa.

6.4. Jarreraren eta portaeraren arteko harremana

6.4.1. Jarrerak ezagutuz gero, aurrean al dezakegu portaera

Autoreak bi galdera hauen aurrean ez dakite zein dator lehenengo eta ondorengo zein den, elkar harremanduta daudela dakite soilik.

**Jarrerak ezagutuz gero,
aurrean al dezakegu portaera?**

**Portaerak jarrerak
mugatzen al ditu?**

Zein harreman dago garenaren (barrualdean) eta egiten dugunaren (kanpoaldean) artean?

Uste nagusia → sineste eta sentimendu pribatuak portaera publikoa mugatzen dute.

Hasieran, psikologo sozialak pertsonen jarrerak ezagutzeko euren ekintzak iragar daitezkeela uste zuten. Baina, 1964. urtean, **Leon Festinger**-ek ondorioztatu zuen: *ezin dela argi eta garbi esan jarrerak aldatzeak portaera aldarazten duela. Gainera, jarrera-portaera harremana alderantzizkoa ere badela uste izan zuen* (portaera → jarrera).

Jarreraren ustezko ahalmenaren aurkako ebidentzia. 1969 urtean **Allan Wicker** psikologo sozialak hainbat pertsona, jarrera eta portaerari buruzko dozenaka ikerketa berrikusi, eta honako ondorio eskandalagarria : *pertsonen jarrerak baliagarritasun txikia dute portaera aldaketak iragartzeko.*

Richard LaPiere-k egindako ikerketa

Noiz iragartzen dute portaera jarrerak?

Sarritan, adierazten ditugun jarreraren aurka jarduten gara; izan ere, adierazten ditugun portaera eta jarrerak beste indar batzuen eraginpean daude.

Psikologo sozial batek (Triandis, 1982) jarreraren eta portaeraren arteko harremana korapilatzen duten 40 eragile (Familia, ingurunea ...) zenbatu zituen (elkarrekiko mendekotasunik gabeak).

Portaera jarreraren bidez iragarri ahal izateko, nahitaezkoa da:

a.- Gizarteak jendeak adierazitako jarreretan duen eragina minimizatzea: Batzuetan *besteek entzun nahi luketela uste duguna esaten dugu*. Gizarteko eraginak oso handiak izan daitezke, eta pertsonak euren uste sendoenak urratzea eragin dezakete.

b.- Portaerako jarrera zehatzak aztertzea: aztertutako jarrera orokorra denean (esate baterako, asiarrekiko jarrera jakin bat) eta portaera oso zehatza denean (esate baterako, LaPiere-ren azterketan asiar bikote zehatz bati laguntzeko erabakia hartzea), gerta liteke hitzak eta ekintzak ez bat etortzea.

“Osasunaren onura” kontzeptu orokorrarekiko jarrerak baliagarritasun txikia dute ariketa eta dieta arloko jarduna iragartzeko. Kontrazepzioarekiko jarrerak nabarmen iragartzen dute antisorgailuen erabilera (Morrison, 1989). Birziklapenarekiko jarrerak (baina ez ingurumenaren aldeko jarrera orokorrek) birziklapenean izandako parte-hartzea iragartzen dute (Oskarnp, 1991).

d.- Jarrera eskarmentuari zor zaionean: Fazio-k eta Zanna-k (1981) egindako hainbat esperimenteren bidez **eskarmentuari** esker sortzen diren jarrerak irauteko eta gure jarduna gidatzeko askoz aukera handiagoa dutela egiaztatu ahal izan zen.

6.4.2. Portaerak jarrerak mugatzen al ditu?

a.- Rolak betetzea: Egoera berriek portaera berriak eskatzen dituzte, eta portaera berriek, era berean, jarrera berriak eragiten dituzte. “Rol” agindutako ekintzak adierazi nahi ditu (gizartean kokaleku jakin bat dutenengandik espero diren ekintzak). **Gizarteko rol berri bat egokitu bazaigu, dagozkion ekintzak egin beharko ditugu, hori eginez faltsu sentitzen bagara ere.** Baina faltsutasun sentipen horrek oso gutxitan iraungo du.

b.- Esatetik sinestera. Zerbaitekiko egiazko zalantzak dituzten pertsonen zalantza horiei buruzko testigantza emanaraziz gero (hitzez edo idatziz), sarri gaizki sentituko dira engainuaren eraginez. Dena den, **esaten ari diren horretan sinesten hasiko dira**, baldin eta eroskeriapean edo bortxapean ari ez badira. *Esaten dugunerako kanpo azalpen hertsagarririk ez bada, esana sineste bihurtzen da* (Klaas, 1978).

Laburbilduz, badirudi mezuak entzuleen arabera egokitzeko joera dugula, eta era berean, badirudi aldatutako mezua sinesteko joera dugula.

c.1.- “Oina atean” izeneko fenomeno: Erakunde bati laguntza ematea onartu ondoren, nahi baino gehiago nahasi behar izan dugu; beraz, zin egin dugu etorkizunean gisa horretako eskaerarik jaso ez gero ezetz esango dugula. Egindako esperimenteren arabera, **norbaitek mesede handi bat egitea nahi badugu, lehenik mesede txiki bat egiteko konbentzitzea izan daiteke teknika egoki bat.**

c.2 “beheko bola ” izeneko teknika: konpromiso txikien ahalmena ustiatzeko.

Guzti hau koherenteak izateko dugun beharrarekin dago lotuta: **gure aurreko portaerak mugatzen du gure oraingo portaera eta gure jarrera aldatu dezake.**

6.4.3. Zergatik eragiten diete ekintzek jarrerei?

a.-NORBERAREN AURKEZPENA: Itxura maneiitzea. Norberaren aurkezpenaren teoriak dioenez, estrategiazko arrazoen ondorioz konsistentzia itxura ematen diguten jarrerak adierazten ditugu.

Pertsonak “itxura maneiatzearren” ahalegintzen dira. Esaten dutena egokitu egiten dute gainerakoen gustua egiteko, samindu ordez. Baina pertsona **batzuentzat itxura ona ematea bizitzeko modua ere bada.** → Pertsona horiek euren portaera etengabe “**monitorizatzen**” dute, eta gainerakoen erantzunei so egoten dira, nahi duten ondorioak lortzen ez dituztenean gizartean duten zeregina aldatu ahal izateko.

Automonitorizatzeko (edo auto-kontrol) joera handia dutenak (“*Gainerakoek nigandik espero dutena izateko joera dut*” esaten dutenak, esate baterako) **kameleoi sozial** gisa jarduten dira eta euren portaera kanpoko egoerei erantzutearren egokitzen dute (Snyder, 1987). Eta iragarkien estetikak eta ematen den irudiak eragina handiagoa du beraiengan.

Automonitorizatzeko joera gutxikoak edo gabekoak, berriz, gainerakoek pentsa dezaketenak gutxiago kezkatzen ditu. **Barruan dutenak gidatu ohi ditu**, eta beraz, sentitzen eta sinesten dutenaren arabera mintzatu eta jarduteko joera handiagoa izaten dute (McCann eta Hancock, 1983). Hauek produktuaren kalitateari buruzko informazioari garrantzi gehiago ematen diote.

b.-NORBERA ZURITZEA: Ezagutza mailako disonantzia (Leon Festinger, 1957). **Ezagutza mailako disonantziaren teoriaren arabera, gure ekintzak gure buruaren aurrean zuritzen ditugu deserosotasun maila murriztea helburu izanik.**

Gure jarrerak aldatu egiten dira gure portaera arrazoizko bihurtzeko motibazioa dugulako. Bi pentsamendu edo sineste psikologikoki bateraezinak direnean (bat ez datozela)tentsioa “disonantzia edo egokitasun eza” sentitzen dugu. Festingerren arabera, gure pentsaera doitu egiten dugu, tentsioa murrizteko helburuarekin.

- Objektu, pertsona edo egoera baten aurrean ditugun sinesmenak, sentimenduak eta portaera edo jokatzeko joerak bat etor daitezke: hala denean “konsistentzia” dugu, ez bada honela “disonantzia”.
- Gure sinesmenen artean, ezagutza ezberdinen artean eta jarrera eta jokaera artean **oreka bat bilatu beharra** sentitzen dugu. Konsistentzia/Koherentzia.
- Jarrerak, ebaluazioak direnez, **BALENTZIA** (aldeko edo kontrako norabidea) eta **INDARRA** dute (balentzia horretan noraino heltzen diren).

Disonantziaren iturriak

Disonantzia egoera batetan deseroso sentitzen gara eta irtenbide bat bilatzen dugu.

Jarreraren kontrako portaera horrek arbuiagarria (gorrotagarria edo “abertsiboa”) izan behar du.

Disonantzia erabakia askatasunez hartu dugun zerbaiti buruz sentitzen dugu (guk nahi izan dugulako egin dugu: erretzea, karrera aukeratu eta abar): gu garenean erantzule eta egoera **aldatzeko zerbait egin ahal dugula** konturatzerakoan. Kontrola dugu.

Eta ondorio txarrak ekarri ditzakeela konturatzen garenean.

Figura 8.2 Cuatro pasos hacia la disonancia

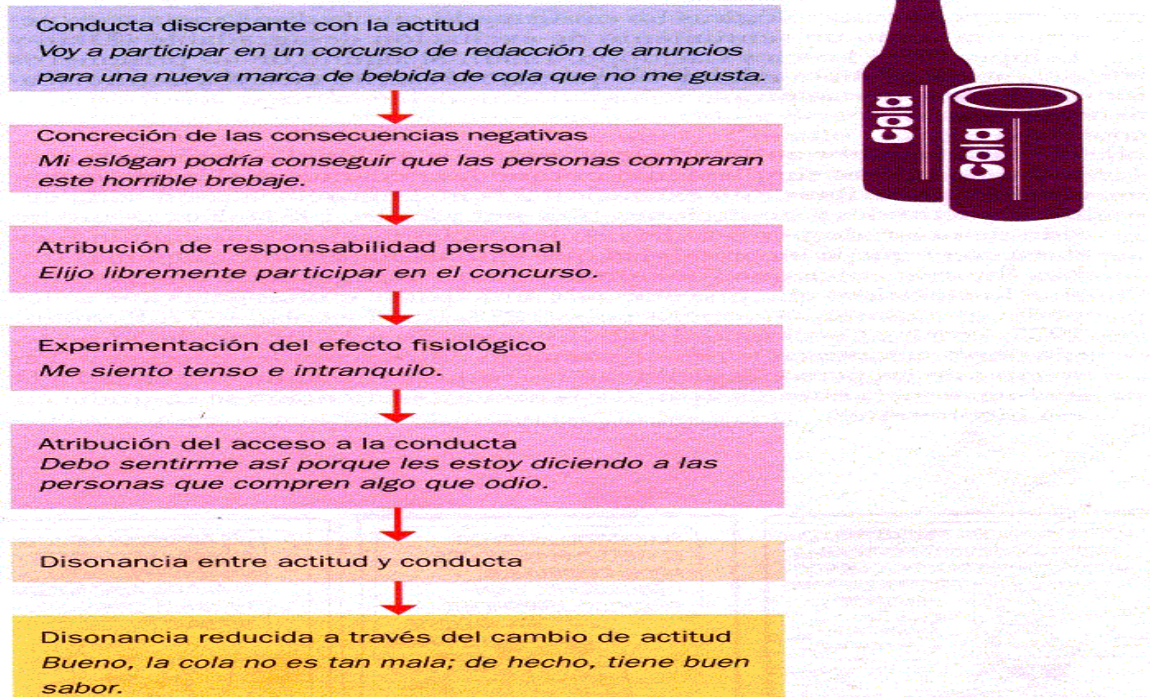
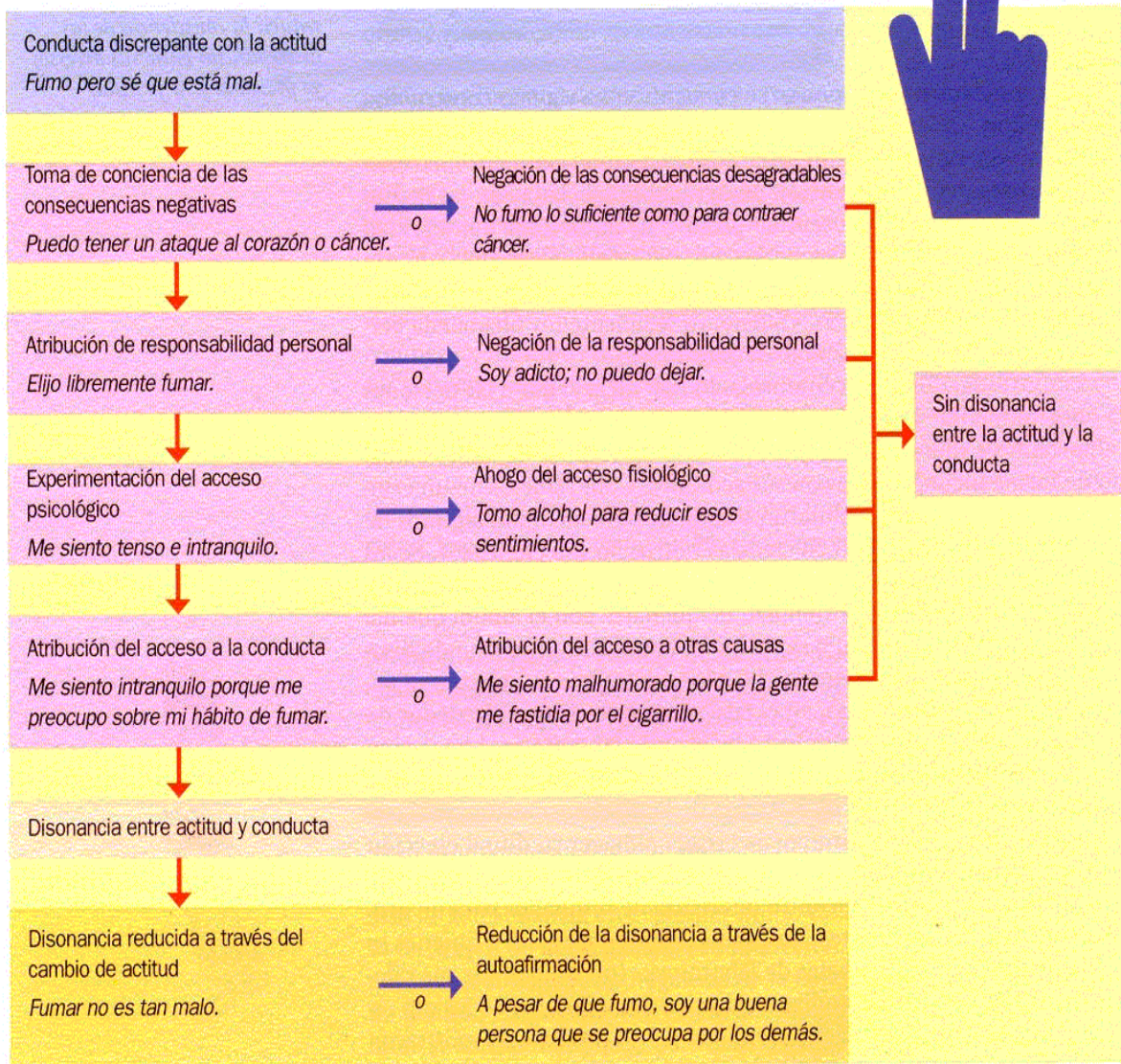

Figura 8.4 Alternativas a la disonancia y el cambio de actitudes

Una conducta discrepante con la actitud puede conducir al acceso de disonancia, a través de los cuatro pasos descritos anteriormente en el capítulo. Sin embargo, en cada paso existen

alternativas que van a bloquear el acceso de disonancia. Aun si se produce la disonancia, se puede reducir por medio de la afirmación del yo, así como por el cambio de actitud.

Disonantzia nola murriztu

Festinger-en disonantziaren teoriaren arabera, elkarren aurka doazen kognizioek oreka eza eta erosotasun eza sortarazten diote subjektuari. Antza, gizakiok guztiz koherenteak izaten saiatzen gara. Edo, Aronson-ek esan bezala (1987) **“zuzen egotea baino areago zuzen ari garela sinestea da gizakion interesa.”**

Ezaguna da, Festinger-en lanari jarraituz, hainbat bide daudela disonantzia murrizteko:

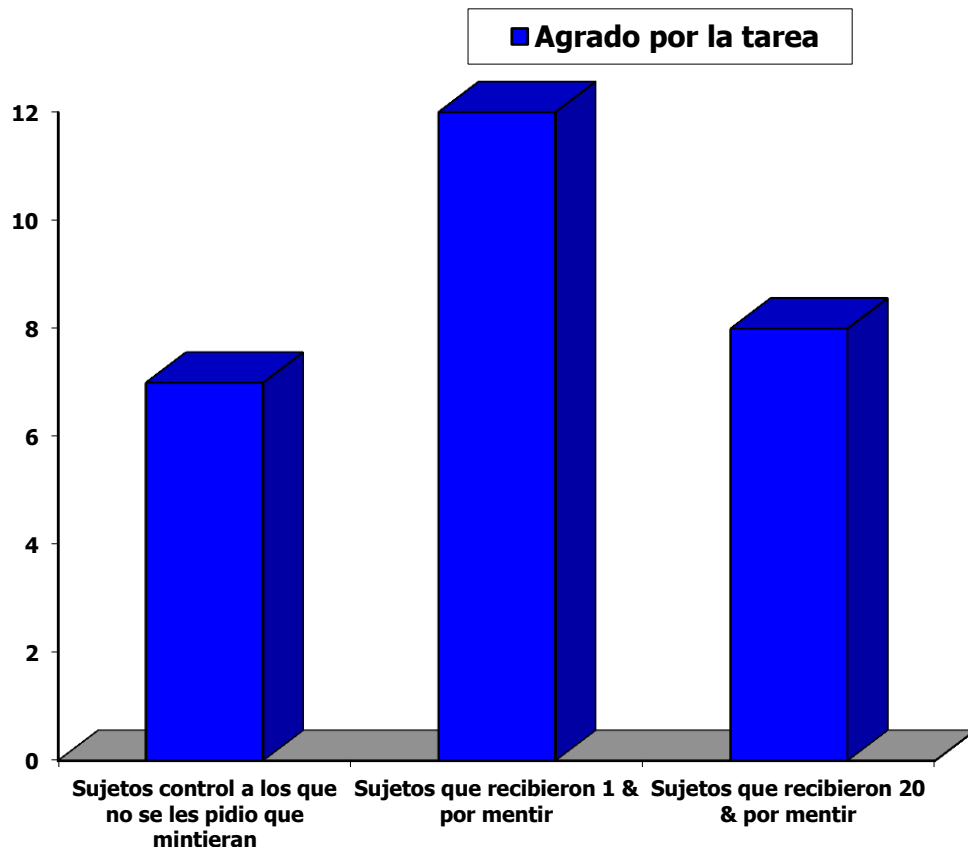
Disonantzian dauden gaiak aldatzea, osagarriak ez diren gaiak ezabatzea: tabakoa horren kaltegarria den jakin duen erretzailea tabakoari uzten saiatuko omen da.

Disonantzian dauden gaiak **aldatzeko errazena aukeratzea**: erretzeari uztea oso zaila da, beraz, bigarren gaia moldatzen saiatuko da erretzailea, hau da, **diskurtso mailan** arituko da eta tabakoari buruzko informazioa moldatuko du.

Disonantzia **eragiten dion portaeran tematu**: erretzeari utzi beharrean, erretzearen alde arituko da eta erretzaileen eskubideak edo irudiaren alde.

1. Kanpoko justifikazioa ez zen nahikoa izan: “Azken finean experimentuak merito zientifikua dauka, erronka bat izan zen aspergarria baino gehiago”

- Kontrol subjektuentzat ataza nahiko aspergarria suertatu zen
- 20\$ jaso zutenak kanpo justifikazioa izan zuten
- Eta dolar batengatik gezurra esan zutenak ?

2. Erabakien ondorengo disonantzia:

Aukera eta erantzukizuna nabarmentzeak erabakiek disonantzia eragiten dutela esan nahi du. **Garrantzi handiko erabakiak hartu ondoren, oro har, disonantzia murrizten dugu, egin dugun aukera hobetuz**, eta baztertu dugun aukerari erakargarritasuna kenduaz.

Egindako apustuarekiko baikortasun handiagoa.

3. Esfortzua justifikatu beharra: Sufritu arazi nau, beraz hori gustukoa izan behar dut.

Zergatik jendeak batzuetan sufritu arazi diona atsegintzat jotzen du?: Jendeek beren jarrerak aldatzen dituzte norberaren sufrimendua justifikatzeko

Esfortzu- esangura efektua (Efecto esfuerzo-significación): gizenegiak dauden emakumeak (beren borondatez erantzun diote egunkari batetako iragarki bati): trebakuntza ezberdina pairatu zuten (batzuk esfortzu handiagoko atazak zeintzuk dietarekin zerikuzi zuzena zuten, besteek ataza errazagoak dietarekin zerikusirik ez zutenak

Zerbaitetan zenbat eta gehiago jartzen dugun (denbora, esfortzua, dirua) hori gehiago gustatzen zaigu.

6.5. Jarreraren eginkizunak

6.5.1. Eginkizun instrumentala, egokitzapeneko edo erabilgarria. (ikaskuntzaren teoria konduktista).

Jendeak kanpoko munduko sariak maximizatzeko eta desatsegina dena minimizatzeko ahalegina egiten du.

6.5.2. *Nia babesteko eginkizuna* (freud-en babeserako mekanismoak, teoria psikoanalitikoak).

Kanpoko mundutik eta horrek eskain dezakeenetik ahalik eta etekin handiena ateratzearen ahalegintzen dira pertsonak; baina, era berean, **energia asko erabiltzen dute norberaren burua onartzen.**

Gizabanakoak ni-a barne bulkada onartezinetatik eta kanpoko indar mehatxagarrietatik babesteko erabiltzen dituen mekanismoei eta arazo horiek eragiten duten antsietatea murrizteko balio duten metodoei ni-a babesteko mekanismo esaten zaie.

Adibideak:

- “Dentistarenera joateko eguna ahaztu zait, eta ondoren oroitu naiz” (**ahaztea-ukatzeta**)
- “Ikasle batek azterketan kopia nahi badu baina gisa horretan jardutea ez badu etikotzat jotzen, gainerakoei kopia izana leporatuko die (**Proiektzioa**)”.
- “Nagusiarekin haserre dagoen gizonak ez dio hari ekiten, eta etxean sesioan ibiltzen da”. (**ordezkatzeta**).
- “Sona handiko pertsona batekin edo futbol talde garaile batekin bat egiten dugunean gehiago balio dugula uste izaten dugu” (**Bat egitea**.)

6.5.3. Balioen adierazpen eginkizuna (psikologia humanistaren teoriak. carl rogers-ena, abraham maslow-ena eta abar).

Jarrera askoren eginkizuna gizabanakoek norberari eta gainerakoei euren egiazko izatea ezagutzera eman diezaien saihestea da. Beste batzuen, berriz, **norberaren balio nagusiei eta ustezko pertsona motari adierazpen positiboa ematea da.**

Pertsona batek kontserbatzaile ilustratutzat, internazionalistatzat, edo liberaltzat jo dezake bere burua. Horregatik, portaeraren eginkizuna ez da soilik bulkada biologikoen edo barne gatazkek eragindako tentsioak murriztea.

Sineste preziatuenak eta norberaren irudia islatzen duten jarreraren adierazpenaren bidez ere gogobetetzen dira pertsonak. Kasu horietako saria gizartearen esker ona edo dirua baino gehiago **norberaren nortasunari eustea** eta ustezko pertsona motaren ideia sendotzea da.

Norberaren gaitasunak, ahalmenak adieraziaz gogobetetzen garen bezalaxe, norberaren ni-ari lotutako ezaugarriak adieraztean ere gogobetetzen gara.

6.5.4. Egokitzapeneko edo doikuntza sozialeko eginkizuna

Jarrerak **talde jakin batzuetako kide egitea eta gizartearen onarpena jasotzea** ahalbidetzen dute.

Doikuntza sozialeko eginkizuna betetzen duten jarrerak garrantzitsutzat jotzen ditugun pertsonetako (lagunak, familiakoak eta abar) harremanen oinarriak jartzen laguntzen dute; hau da, gizabanakoari ingurune sozialera egokitzeko aukera ematen diote (ontzat hartua eta onartua izatea, gainerakoen aurrean irudi positiboa ematea).

Pertsona batek alkoholaren kontsumoarekiko jarrera positiboa izan dezake baldin eta lagunak “*poteo*”-an ibili ohi badira. Jarrera horri eutsiz gero, taldeko kide sentitzeko beharra asetuko du gizabanakoak, eta ez du bere burua taldetik kanpo sentituko “*pertsona bitxia delako eta edaten ez duelako*”.

6.5.5. Ekonomia edo ezagupenerako funtzioa:

Informazioa jasotzeko eta antolatzeko egiturak edo bideak (egitura kognitiboak) izango lirateke jarrerak.

Honen arabera, objektu baten aurrean jarrera bat daukagunean ba omen dakigu zer egin eta zer erantzun, nola jardun objektu horrekin. Jarrerak bideratzen du objektu horren informazioa jasotzeko prozesua, eta horrez gain, objektu horri esanahi edo adierazgarritasun bat ematen dio, informazioa jaso ez ezik gehitu eta erantsi egiten duelako (errealitateari esanahia ematen dio).

6.6. Jarrerak neurtzea

Jarrerak neurtzeko balio duten prozedurak hainbat dira. Batzuk “**zuzenak**” dira, eta beste batzuk “**zeharkakoak**”

6.6.1. Zeharkako neurketa

Ebaluazio fisiologikoa: (aktibatze autonomoko ondorio sistematikoak)

- **Erregistro poligrafikoak:** Erantzun kardiobaskularra: Elektrokardiograma (EKG) (Bihotz taupaden maiztasuna eta arterietako presioa).
- **Erantzun elektrodermikoa:** Larruazalaren konduktantzia areagotzea (larruazalean barrena korrontea igarotzean erresistentzia txikiagoa).
- **Elektromiograma erantzuna (EMG):** aktibatzea muskulu tonua areagotzea; aurpegiko muskuluak emozio egoerekiko oso sentikorrek dira (depresioa, esate baterako).

Erabilienak **zuzenak** dira (autoinformeen bidez).

Honako hauek nabarmen daitezke:

6.6.2. Likert-en eskala:

Gizabanakoei adierazpen multzo batekiko **adostasun- desadostasun maila** adierazteko eskatzen zaie. Adierazpen horietan objektu jakin batekiko jarrera espektro osoa barne hartzen da (esate baterako, bost puntuko eskala batean, 1 erabateko desadostasuna izango da, eta 5 erabateko adostasuna).

6.6.3. Ezaugarri anitzeko eskala:

Ajzen-en eta Fishbein-en ereduaren arabera (1980)

- Objektueta/edo portaera bati lotutako ezaugarriak ebaluatzeko moduan oinarrituta zehaztu daitezke gizabanakoen jarrerak.
- Objektu edo portaera jakin batekiko jarrera honako hauen baitan dagoela uste da: *objektuaren ezaugarriei buruzko sinesteen baitan* (zein punturaino uste den ezaugarri bat objektu bati lotuta dagoela), *portaeraren ondorioei buruzko sinesteen baitan* (zein punturaino uste den portaera batek emaitza jakin bat ekartzen duela), eta *gizabanakoek ezaugarri edo ondorio horien gainean egindako balioespenen baitan* (ikus aurrerago)

6.7. Jarrera aldaketa

MEZUA → Beldurra baliatzea

- Erantzun paraleloaren eredua (Leventhal)
- Babestea motibatze teoria (Rogers)
- Autoeraginkortasuna

6.7.1. Mezua: beldurra baliatzea eta pertsuasioa

Badira **pertsuasio bidezko zenbait komunikazio mota**. Komunikazio mota horiek **beldurra, kezka edo mehatxu sentipena baliatzen dute** eta pertsonak gomendio multzo bat onartzea eragiten dute.

Horrelako komunikazioetan, **portaera jakin batek izan ditzakeen ondorio kaltegarrien berri jakinarazten zaio gizabanakoari.**

Era berean, **beharrezkoak diren neurriak hartuz gero ondorio negatiboak desagertu** egingo direla adierazten zaio.

Pertsuasio bidezko komunikazio mota horietan (emozio negatiboak eragiten dituztenetan) **beldurra erabiltzen edo eskatzen** (*fear appeals*) dela esan daiteke.

- *Osasunari buruzko informazio kanpainetan* erabiltzen da.

- *Beldurra baliatuz, ohitura osasungarriak sustatu nahi izaten dira.*

Horretarako, **egokitzapeneko portaeraren bat izatea eskatzen da gizabanakoarentzako kaltegarriak diren ondorioen agerpena saihesteko** (dieta orekatua izatea, ahoaren eta hortzen higiegi egokia izatea, preserbatiboa erabiltzea, autoan goazela segurtasun uhala ipintzea eta abar). Era berean, **arazoak eragiteko aukera handia duen desagokitzapeneko portaeraren bat izateari uztea gomenda daiteke** (ez erretzea, ez edatea, xiringak ez partekatzea eta abar).

BELDURRA ERABILTZEARI BURUZKO TEORIEI DAGOKIENEZ, HONAKO BI HAUEK BEREIZ DAITEZKE:

1. Erantzun paraleloaren eredua (Parallel Process Model) (H. Leventhal): beldurrari (emozioari) aurre egitea versus arriskuari aurre egitea (ezagutza).

Bi jarrera nagusi: Beldurra eta Arriskuari aurre egitea.

Ereduaren arabera beldurra baliatzearen ondorioz **emozioak aktibatzea (beldurrari aurre egitea edo saihestea)** gizabanakoak egindako **ezagutza mailako ebaluazioak (arriskuari aurre egitea edo saihestea)** baino garrantzi txikiagoa duen eragilea da.

Mezua pertsuasibotzat joko da, baldin eta gizabanakoa motibatuta badu beldurra erabiltzean agerian geldituko den kaltetik edo mehatxutik “babesteko”.

Beraz, **arriskuari aurre egiteko motibatuta dagoenak informazio gehiago jasoko du arriskuari buruz, era pragmatikoagoan jokatu du eta horregatik egingo dio arreta gehiago arriskuei buruzko informazioari.** Bere motibazioa arazoetatik ondo irtetea izaten da. **Beldurra (emozio)-ak motibatzen bazaitu arriskua saihestuko duzu, ez duzu informaziorik eta prebentziorik bilatuko.**

2. Babestea motibatze teория (Protection Motivation Theory) (R.W. Rogers)

Rogers -ek (1975) argudiatu zuenez, beldurra baliatzea jarrerak eta/edo portaerak aldatzeko baliagarria izango bada, **emandako mezuak informazio mailako hiru osagai** edo maila izan beharko ditu:

➤ **Kaltearen larritasunari edo portaeraren kaltegarritasunari buruzko informazioa.** Hau da, mezuaren bidez, gomendioari jaramonik ez egiteak ekarriko

duen ondorio motari buruzko argudio sendoak eman beharko dira (ondorioaren larritasuna).

- **Ondorio negatiboak jazotzeko aukerari buruzko informazioa.** Hau da, iradoki diren gomendioei jaramonik egin ezean aipaturiko ondorio negatiboak izateko aukera oso handia dela azaldu beharko da mezuak.
- **Gomendatutako erantzun(ar)en eraginkortasunari buruzko informazioa.** Iradoki diren gomendioei jaramon egiteak aipaturiko ondorio negatiboak saihestuko dituela bermatu beharko du mezuak. Hau da, aipaturiko gomendioak kaltea saihesteko eraginkorrak diren babeserako erantzunak direla bermatu beharko du.

Komunikatzaileak hiru ezaugarri hauek dituen mezuaren edukia aukeratu eta aurkeztu beharko du. Esate baterako, pertsonak erretzeari uzteko konbentzitzeko: 1) erretzeak gaixotasun larriak eragin ditzakeela (biriketako minbizia edo bihotzeko arazoak, esate baterako); 2) erretzailea izanez gero gaixotasun horiek jasateko arriskua oso handia dela; 3) oraintxe bertan erretzeari utziz gero urte gutxiren buruan ondorio horiek jasateko arriskua ez erretzaileek duten arriskuaren antzekoa izango dela (Stroebe eta Jonas, 1990).

Beraz Rogers-ek (1975) azpimarratu zuenez, beldur mezua eraginkorra suertatu dadin, hartzailerean ezaugarri hauek eman beharko dira:

- 1) Hartzailereak **larritasuna hautematea**.
- 2) Ondorio hauek gertatzearen **aukera edo posibilitatea kontuan izatea. Ahultasunari buruzko iguripenak**.
- 3) **Aurre egiteko iradokitako erantzunen eraginkortasunean sinestea**.

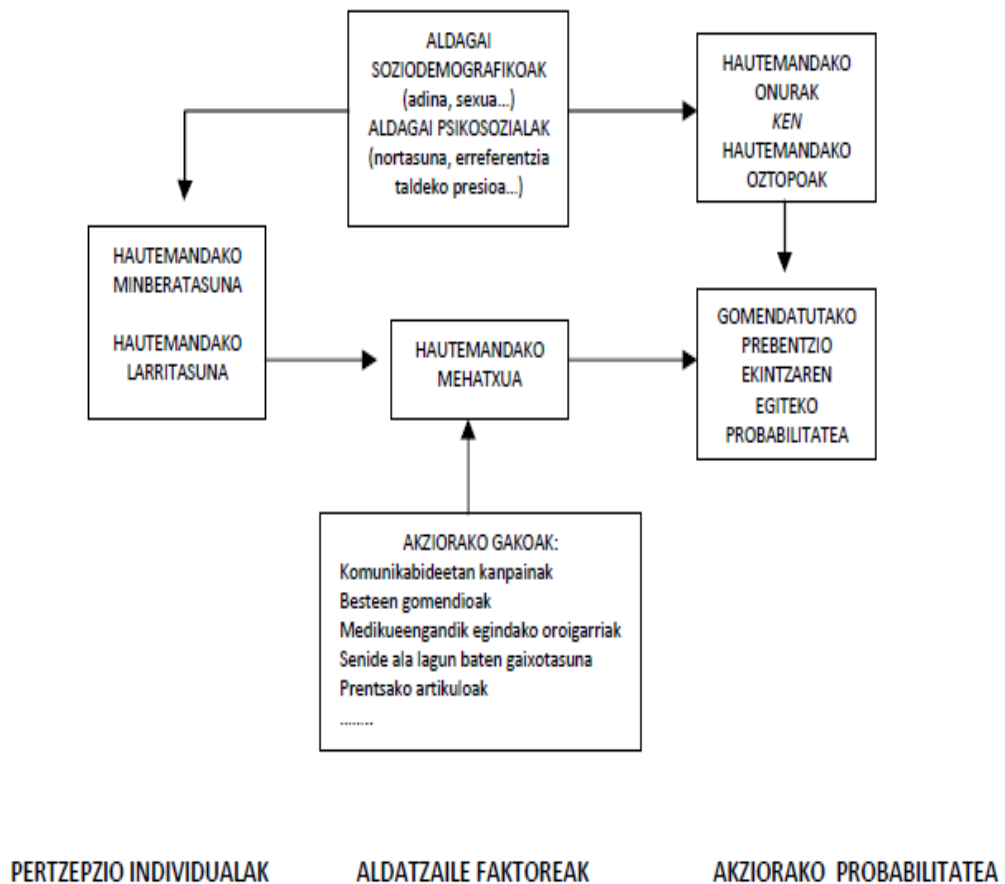
BABESTEKO MOTIBAZIOA

Babesteko motibazioaren ereduak sostengu enpiriko handia jaso zuen. Hala ere, Rogers-ek berak (1983) eredu berrikustean bitartekaritzako **beste aldagai bat** barneratu zuen → **autoeraginkortasuna**: *norbera gomendatutako ekintza burutzeko gai dela hautematea*

Rogers-en (1983) **eredu hedatuan errefortzuek** (desegokitzapeneko portaera mantentzen ari direnek) eta **gomendioaren kostu psikologikoen eta finantza arlokoen** ere garrantzi handia dute.

Esate baterako, sendotze negatiboko prozesuen eraginez eusten zaio sarri erretzeko ohiturari (zigarro bat piztea tentsio egoeretan erlaxatzeko modu bat izan daiteke, azterketa garaian adibidez). Gainera, ohitura hori alde batera uztearekin lotutako kostu psikologiko bat “erretzeari utziz gero gizendu egiten da” sinestea izan liteke

OSASUN SINESMEN EREDUA (Becker eta Maiman, 1975)

Hortaz, **babestea motibatzeak lau sineste motarekin harreman lineal positiboa** duela esan dezakegu. Sineste horiek honako hauei buruzkoak lirateke

- a) Mehatxuaren gainean hautemandako larritasuna
- b) pertsonaren urrakortasuna edo irudikortasuna
- c) Gomendatutako erantzunaren eraginkortasuna mehatxuari aurre egiteko
- d) Autoeraginkortasuna

Gainera, babesteko motibazioa **txikiagoa izango da** baldin eta:

a) Desegokitzapeneko portaera mantenduko duten ahalmen handiko sendotzaileekin lotuta badago

b) Gomendatutako erantzuna emateak kostu handia badu

Babestea motibatzeo teoriaren eskema

Komunikazioaren ezaugarriak	Ezagutza mailako bitartekaritzako aldagaiak	Babesa motibatzea	Mezua onartzea
Kaltearen larritasunari buruzko informazioa	Larritasuna hautematea		
Ondorio negatiboak jartzeko aukerari buruzko informazioa	Arazoa sortzen duen portaeraren eraginpean jartzeko aukera (urrakortasuna)		
Gomendatutako erantzunaren eraginkortasunari buruzko informazioa	Aurre egiteko iradokitako erantzunaren eraginkortasunean sinestea		
Autoeraginkortasunari buruzko informazioa	Autoeraginkortasuna hautematea		
			Gomendatutako erantzuna emateko asmoa

7. Gaia: Taldearteko erlazioak: aurreiritziak eta estigma

Estereotipoa, aurreiritzia eta diskriminazioa: gerturapena

Estereotipoa: taldeko kideen ezaugarriari buruzko sinismen multzoa

Aurreiritzia: talde sozialaren eta honen kideen ebaluazioa - jarrera, + edo -, orokorrean negatiboa

Diskriminazioa: Pertenentzia kategoriaren arabera pertsonei eskaintzen zaien berdintasun ezeko tratua

Estereotipoen, aurreiritziaren eta diskriminazioaren arteko harremana ulertzeko erarik ohikoena jarrean hiruko ikusmolde klasikoa da

Aurreiritziaren Ikuspegi Tradizionala

The psychology of Prejudice and Discrimination

(Whitley, B.E. and Kite, M.E., 2006)

- **AURREIRITZIA:** talde sozial zehatzeko kide izateagatik bideratzen den jarrera (Brewer & Brown, 1998)
- Askotan erreakzio automatikoak
- Positiboak, negatiboak edo bietarikoak izan daitezke (→erreakzio anibalenteak, sentimendu nabarmenenen menpe dauden erantzunak)
- Jatorria:
 - Bame taldearekiko mehatxuaren hautematea (beldurra, herstura edo areriotasuna)
 - Bame taldearen helburuetan oztupoak sortzen dituztela hautematen bada: baliabideak lortzeko zuzeneko lehia (lana edo finantzak)
 - Mehatxua hautematen bada: helburu desberdinak dituztelako
 - Erreakzio emozionalak (atsekabea, deserosotasuna), estigmatizatuta dauden taldeko kideekin gertuko harremana izateagatik
 - Modu kronikoan intoleranteak diren pertsonak (autoritarismo eskuindarra): balio tradizionalak bortxatzen direla hauteman (Altemeyer, 1996)
 - Aurreiritzi “ez-aurreiritzidunak” baztertzten dituzten pertsonak: deserosotasun eta herstura sentimenduak, baina ez areriotasuna, ezta portaeran eraginik ere (Dovidio & Gaertner, 2004). Berdintasuneko balioak elkarbanatzen dituzte.

The psychology of Prejudice and Discrimination

(Whitley, B.E. and Kite, M.E., 2006)

- **DISKRIMINAZIOA:** talde sozial jakin batetako kidea izateagatik modu desberdinean tratatzea pertsoneri (positiboa eta negatiboa izan daiteke)
- Motak:
 - **Pertsona arteko diskriminazioa:** pertsona batek beste bat, talde batetako kide izateagatik modu ez justuan tratatzen duenean. Pertsona arteko maila (adib. Pertsona batek pentsatzen badu “irlandarrak alkoholikoak direla”, irlandarrekin gustora sentitzen ez denean, eta bere antolamenduko kide izan ez dadin saiatzen denean).
 - **Erakundeetako diskriminazioa:** erakunde eta gobernuak talde bat bestearen gainetik dagoenaren sinesmenak onartzen dituzte. Modu zolian gerta daiteke, kontzientzia sozialaren azpitik, edota modu irekian. Azken honetan, talde batek bestearekiko abantailak izango ditu, hauteskundeak mugatuz, eskubideak, mugikortasuna, eta informaziorako, baliabideetarako edo beste pertsonenganako sarrera (Jones, 1997).
 - **Kultur diskriminazioa:** talde batek kultur balioak ezartzeko eta adierazteko boterea izango du (Jones, 1997). Honela, gutxiengo taldeak eta horien kultur herentzia baztertuak izango dira modu askotan (adibidez, Barbie-ren azal kolorea).
- Azken biak ikusteko eta onartzeko zailak izango dira, batez ere zuzenean eragiten ez dienen aldetik.
- Diskriminazioaren eta aurreiritziaren artean ez dago erlazio automatikoa: arau sozial, legal eta kulturalen menpe dago

7.1. Aurreiritzia

“Pertsona batekiko dugun aurkako jarrera edo mesfidantza, talde jakin bateko kide izateagatik” (Allport, 1954)

Aurreiritzian parte hartzen dute **banakako prozesuek**, kognitiboak (ad. Kategorizazioa) eta afektiboak (emozio negatiboak), **talde prozesuek** (partekatutako izaera du eta objektua kanpo talde soziala da) eta **gizarte prozesuek** (aurreiritziaren eta diskriminazioaren arteko erlazioa arau sozial, legal eta kulturalen menpe dago) (Gordon W. Allport)

7.1.1. Teoria desberdinak

(1) AURREIRITZIAREN ADIERAZPEN BERRIAK AURREIRITZI NABARI ETA ZOLIAREN TEORIA (Pettigrew eta Meertens, 1995, 2001, Morales, 2007, 595. orr.)

Aurreiritzi nabaria: “beroa, gertukoa, zuzena” da.

- Barne-taldea mehatxatua sentitzen da eta kanpo-taldeari gizatasuna kentzen dio.
- Taldeen artean ez da ukipen egoerarik egongo

Aurreiritzi zolia: “hotza, urrunekoa, ez-zuzena” da.

- Barne-taldearen balio eta arau sinboliko tradizionalak defendatuko dira.
- Kultura diferentziak puztu egiten dira eta kultur nagusitasuna defendatzen da.
- Kanpo-taldearekiko emozio positiboak ez dira adieraziko (bai,ordea, negatiboak) (adibidez, arrazakeria zolia)

ARRAZAKERIAREN FORMA BERRIAK (Páez eta beste, 2004, 802.o)

Arrazakeria erasokorra (Gaertner & Dovidio,1986): arrazista erasokorrek sinesten dute berdintasunaren printzipioetan (adibidez arrazen arteko berdintasuna) baina gutxiengo arrazen pertsonen aurkako ezinikusia dute. Desberdintasun etnikoak ikaskuntza sozialaren ondorioa izango dira

Arrazakeria modernoa edo sinbolikoa: diskriminaziorik ez dago gaur egun, iraganeko zerbait da. Gutxiengo talde etnikoek gehiegi presionatzen dute eta taktika ez justuak erabiltzen dituzte. Diskriminazio positiboa ez da justua

Arrazakeria berria: boterearekin du zerikusia; ez horrenbeste ideologiarekin. Arrazari lotutako botereak boterearen banaketan eragiten du: ezagutza, baliabideak eta trebeziak
<https://www.youtube.com/watch?v=Z341bBS7oj0>

(2) GATAZKA ERREALAREN TEORIA

Suposizioak:

- Gizakia egoista da eta berarentzat edota bere taldearentzat ahalik eta saririk handiena lortzen saiatzen da
- Taldeen arteko gatazka sortuko da hauek helburu elkartezinak badituzte(baliabide eskasak)
- Aurreiritzia eta diskriminazioa taldeen arteko gatazkari loturik sortzen dira

Gertutasun geografikoa eta gatazken historia → estereotipo negatiboak / estereotipo gehienak gertuko eta antzerako taldeen artean sortuko dira

M. Sherif –en ikerketa 1950ko hamarkadan → helburu supraordenatuak (Páez, 2004, 753.orr.)

The Robbers Cave Experiment Muzafer Sherif et al (1954)

- http://www.age-of-the-sage.org/psychology/social/sherif_robbers_cave_experiment.html

- <http://psychclassics.yorku.ca/Sherif/index.htm>
- <http://www.gerardkeegan.co.uk/resource/seminalstudies.htm>
- http://es.wikipedia.org/wiki/Experimento_de_Robber's_Cave

(3) IDENTITATE SOZIALAREN TEORIA

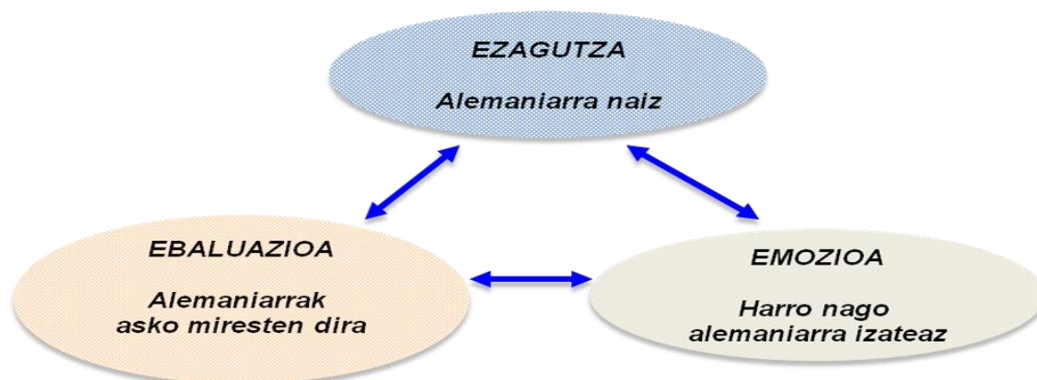
70eko hamarkadaren amaieran sortutakoa (Tajfel y Turner, 1979), *taldearen gutxieneko paradigmaren* bidez lortutako emaitzak azaltzeko

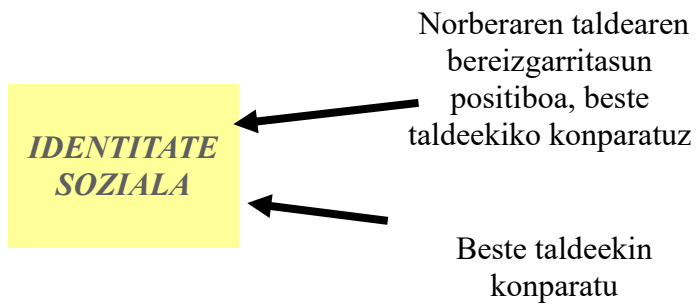
Kategorizazio soziala: gu-eurak efektua. Ez da beharrezkoa aurretiko gatazkarik egotea

Paul Klee Abrazo

Identitate Sozialaren Teoria Identitate sozialaren eta pertsonalaren arteko ALTERNANTZIA: Zenbat eta indartsuagoa eta sakonagoa izan identitate bat, bestea ahulagoa eta azalekoagoa izango da

7.1.2. Aurreiritzia: emozio sozial zehatza (*Leyens, Morales-en liburuan, 2007, 613orr.*)

Aurreiritziak bi zehaztasun mota ditu:

- Emozio zehaztasuna: talde desberdinek emozio desberdinak adierazten dituzte (gorrotoa, nazka, beldurra...) eta emozio hauek hainbat jokaera sor ditzakete (erasoa, alde egitea...). Beraz, aurreiritzia, ebaluazioa izateaz gain, afektua ere bada
- Egoera zehaztasuna: beste talde batenganako aurreiritzia ez da beti egonkorra, leku eta testuingurua zein den aldatu egingo da

Aurreiritzia emozio sozial zehatza bezala azal daiteke

7.2. Aurreiritzia eta estigma soziala

Estigmatizazioa: pertsona batek era errealean, ala besteen begietara, testuinguru zehatz batean identitate negatiboa ematen dion ezaugarri bat duenean (Crocker et al., 1998)

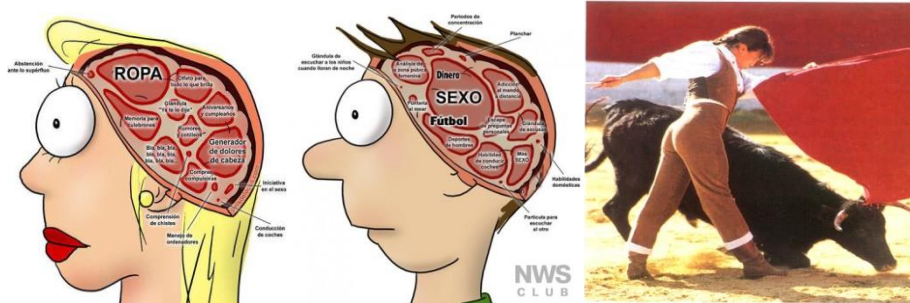
Estigmak euren **ikusgaitasun**aren (begi bistan hautemangarria) eta **kontrolgaitasun**aren arabera (estigma horren pertsonaren ardura, adibidez, droga menpekotasuna) sailkatzen dira.

Aurreiritzia eta estigmak pertsonengan **ondorio negatiboak** sor ditzakete **banakako mailan** (ad. Errendimenduan, autoestimurengan) talde mailan (ad. identitate sozial negatiboa) edo **gizarte mailan** (ad.gizarte bazterketa)

Erresilientzia: baztertze biktimek egokitzeko eta egoera jasateko duten gaitasuna. Ahultasunetan zentratu ordez, jasateko gaitasunera pasatzen dira pertsonak.

8. Gaia. Estereotipoak

Adibidea:

8.1. Estereotipoak (MORALES ET. AL, 2007, 214ORR.)

- Eskema kognitiboak dira
- Talde batek sortutako sinesmen partekatuak islatzen dituzte
- Energia aurrezteko balio dute
- Gizarte errealitatea azaltzen dute

8.1.1. Estereotipoen edukia: kanpo-taldeko ezaugarri positiboaz edo negatiboaz osatuta daude. Estereotipo batzuek talde arteko desberdintasunak (handituak) islatzen dituzte, baina beste batzuk guztiz gezurra dira

8.1.2. Estereotipoen osaketa → Mackie eta Kols-en arabera (1996) parte hartzen dute: Prozesu kognitiboek (ad. korrelazio engainagarria)

- Prozesu afektiboek
- Prozesu sozio-emozionalek (identitate soziala)
- Prozesu kulturelek

8.1.3. Estereotipoen jatorria → 1- Ikaskuntza soziala / 2-esperientzia pertsonala

Rol sozialek nola moldatzen dituzten estereotipoak

Faktore sozialek, ekonomikoek, politikoez eta historikoez rol sozialak sortu
Rol sozialak taldeei esleitu <i>Baserritar kaukasiarrek beraien ekoizpenak saldu hiri errusiarretan</i>
Taldekideek rolarekiko egokiak diren portaerak bideratu <i>Baserritarrek ahal duten gehien kobratu, batzuk aberastu</i>
Korrespondentzia soslaiaren bidez, rolari lotutako portaerak nortasunaren ezaugarriekin lotu <i>Baserritarrek asmo handikoak dira</i>
Taldeko estereotipoen formak <i>Kaukasiarrek asmo handikoak dira naturaz (berezkotasuna)</i>

8.1.3.1. Ikaskuntza Soziala

Estereotipoak familiarengandik, lagunengandik ala komunikabideetan ikas daitezke

Besteei so eginez ikasten dugu (ikaskuntza bikarioa) jaiotzen garenetik. Jadanik 5 urterekin haur gehienak arrazekiko jarrera definituak garatzen hasten dira

Zerk aktibatzen ditu estereotipoak? Begibistako seinaleek, taldearen bereizgarriek, gutxiengo-taldeek kide baten presentziak....

Zenbat eta gaitasun txikiagoa izan, orduan eta estereotipo gehiago erabiliko ditugu: erabaki azkarrak, denbora murriztua, informazio konplexua eta emozio negatiboak

Estereotipoak eta desberdintasun sozialak: Kanpo-taldeko kideek betetzen dituzten rolak betetzeko berebiziko gaitasuna dutela hautematea, eta hautemate hori indartzen joatea

Mundu justuaren sinesmena: bakoitzak merezi duena du: biktimak du gertatzen zaionaren erru

Talde etnikoak eta komunikabideak: Talde etnikoei buruz erabiltzen dituzten erretratuek eragina izango dute garatzen ditugun estereotipoengan

Gehienetan, gutxiengo etnikoak portaera desegokiekin lotzen dituzte, portaera horien gain irudikapena eskainiz (adibidez, lapurretak edota bortxaketak beti etnia jakinekin lotzea, intzidentzia etnia gehienetan berdina denean)

Genero estereotipoak eta komunikabideak: Mezu kontraesankorrak:

Emakume independenteak (telebista serieetan)

Iragarki komertzialak: objektu sexualak

Emakumeen gorputzak gizonezkoenak baino gehiago agertzen dira. Gizonezkoetan aurpegia azaltzen da gehiago